تێدامانی ناسیۆنالیزمی کوردی لە ئایندا.. موحسین عیسا

دوای هەڵوەشانەوەی ئیمپراتورەکان و کۆتایی هاتنی کۆلۆنیالیزم، نەتەوە ژێردەستەکان بوون بەخاوەن دەوڵەتی خۆیان. زۆریک لەو نەتەوانەش بە سەربەخۆی سوودیان لە ئاین بینی، واتە ئاینیان خستە خزمەت نەتەوەوە. ئەگەر ئاوڕێک لە مێژووی ئاین بدەینەوە، ئەوا دەبینین کە مێژوویەکی زۆر کۆنی هەیە، وەک بەشێکی دانەبڕاو لە مێژووی مرۆڤایەتیدا خۆی دەبینێتەوە. ئەگەر بێت پیناسەی ئاینیش بکەین، ئەوە وشەی ئاین لە ئینگلیزیدا لە بەرامبەردا وشەی Religion بەکاردێت و لە چەند ڕوانگەیەکی جیاوازیشدا پێناسە بە ئاین کراوە، یەکێک لەو ڕوانگانەی کە چوارچیوەی ئەم باسە لە خۆی دەگرێت ڕوانگەی کۆمەڵناسییە. لەو چوارچێوەیەشدا کۆمەڵناسی ئینگلیزی ئەنتۆنی گیدەنز لەبارەی ئاینەوە دەڵێت: "ئاین بریتییە لە کۆمەڵێک ڕەمز، کە داوای هەستی رێزگرتن و ترس دەکەن و پەیوەندیان بە چەند ریتواڵ و رێورەسمەوە هەیە، کە لەلایەن کۆمەلی دیندارانەوە ئەنجامدەدریت". ئەمەش ئەوە دەردەخات کە ئاین وەک لایەنێکی روحی و ئەخلاقی لای مرۆڤەکانەوە قبووڵ کراوە و بووتە بەشێک لە رێکخستنی ژیانی رۆژانەیان. لە پاڵ ئەمەشدا بە تێپەڕ بوونی قۆناغەکای ژیانی مرۆڤ ئاینیش گۆڕانی بەسەردا هاتووە و چوارچێوەیەکی سیاسی وەرگرتووە، ئەمەش وایکرد ئاین خۆی لەناو سیاسەت ببینێتەوە و ببێتە بەشێکی گرنگ لە کایە سیاسیەکاندا.

ئاین ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەی هەبووە لە زۆرێک لە نەتەوەکان بە ڕزگاربوون لە ژێردەستیدا. واتە نەتەوە داگیرکراوەکان توانیویانە ئاین بخەنە خزمەت ناسیۆنالیزمەوە. ئەگەر بێت و باس لە سەرهەڵدانی میژووی ناسیۆنالیزم بکەین، ئەوا پیویستە ئاوڕێک لە شۆرشی پیشەسازی بدەینەوە، کە لە ناوەراستی سەدەی هەژدەهەم لە ئەوروپادا سەری هەڵدا، چونکە لە ئەنجامی سەرهەڵدانی شۆرشی پیشەسازی لایەنی بەرهەمهێنان و کەلەکە بوونی سەرمایە گەشەسەندنیکی بەرچاوی بەخۆیەوە بینی، ئەمەش بووە هۆی ئەوەی وڵاتە ئەوروپیەکان بیر لە بازارێک بکەنەوە بۆ ئەوەی بەرهەمەکانیان تێدا ساغبکەنەوە، هەربۆیەش وڵاتە ئەوروپییەکان هەڵسان بەداگیرکردنی وڵاتان و کردنیان بە بازارێک بۆ بەرهەمەکانیان. هەروەها شۆرشی پیشەسازی بووە هۆی ئەوەی کۆمەڵگەی ئەوروپی ڕووبەڕووی گۆڕانکاریەکی گەورە

بەبێتەوە و چینێکی نووێ لە کۆمەڵگەدا سەر هەڵبدات، ئەم چینەش چینی بورژوازی بوو. هەڵبەتە ئەم چینە ئامانجی دەستگرتن بەسەر ئامرازەکانی بەرهەمهێنان و دەرهێنانی دەستەلات بوو لەژێر دەستی کڵێسا و پاشادا. بۆ ئەوەی ئەم چینە بەهێزبێت و دەستەڵات بەدەست بهێنێت ئەوە پێویستی بە دروستکردنی دەوڵەتێک هەبوو. ئەمەش بەو مانایەدێت کە شۆڕشی پیشەسازی دەرگە بەڕووی ناسیۆنالیزمدا دەکاتەوە، کە ئامانج لێی دروستکردنی دەوڵەتە. هەروەک جۆرج حەنان لەم بارەیەوە دەڵێت: "شۆڕشی پیشەسازی بووە هۆی ئەوەی کە پێکهاتەی دەرەبەگ و ئاینییەکان بتوێنەوە و پیکهاتەی نەتەوەی جێگای بگرێتەوە". کەواتە لێرەدا دەتوانین بڵێین چینی بورژواز چۆنێک بووە هەوڵیداوە کۆمەڵگە لە قۆناغی خێڵەکییەوە بۆ قۆناغی مۆدێرن بگوازێتەوە.

لە لایەکی تریشەوە هەوڵەکانی لۆک، مۆنتسکیو و ڕۆسۆ لە دارشتنی تیۆری گرێبەستی کۆمەڵایەتیدا، کە لە گرێبەستی کۆمەلایەتیدا ئەوەیان باسکردبوو کە دەبیت لەنێوان گەل و دەوڵەتدا ڕێکەوتنێک هەبێت و مافی تاکی تێدا پارێزراوبیت، کە خواستێکی چینی بورژوازی بوو، ئەمەش بووە هۆی هەڵگیرسانی شۆڕشی فەڕەنسی لە ساڵی ١٧٨٩ دا، ئەم شۆڕشەش هەڵگەری گوتاری گواستنەوەی دەستەڵات لە تاکەوە بۆ دەوڵەت بوو. هەروەها چەمکی نەتەوە وەک ئایدۆلۆژیا لە شۆڕشی فەڕەنسی دەرکەوت، کە بانگەشەی دامەزراندنی نەتەوەی نووێی دەکرد.
لێرەشدا دەتوانین بڵێین کە مێژووی سەرهەڵدانی ناسیۆنالیزم دەگەڕێتەوە بۆ کۆتایی سەدەی ١٨ و دواتریش بەشیوەیەکی بەرفراوان لە جیهاندا بڵاو بووەوە و شێوەی ئایدۆلۆژیای جیاوازی لەخۆگرت، دواتریش لە سەرەتاکانی سەدەی ١٩ دا بە هەموو ئەوروپادا بڵاو بوویەوە. هەروەها بەهۆی کاریگەری ناسیۆنالیزم بەسەر نەتەوە ژێردەستەکان و دروستکردنی گوشار بەسەر ئیمپراتوریەتی نەمسای، هەنگاری، روسیا، عوسمانی و...تاد، ئەوا ناچار بوون دان بە سەربەخۆی هەندێک نەتەوە ژێردەستەکانیان دابنێن.

هەروا گرنگە بزانین وشەی ناسیۆنالیزم لە وشەی Nationalism ی ئینگلیزی، یان Nationaliteی فەڕەنسییە، کە لە وشەی Nation وەرگیراوە. ئەم وشەیەش بە مانای گروپێکیی نەژادی دەگەیەنێت کە لە هەرێمێکی دیاریکراودا لە دایکبوون و سەر بە یەک هەرێمن. لە هەمان کاتیشدا ئەگەر بێت و پێناسەی ناسیۆنالیزم بکەین، ئەوا لە "فەرهەنگی ئۆکسفۆرد"ی ئینگلیزیدا هاتووە " ناسیۆنالیزم ویست و ئارەزووی گروپیکی مرۆییە کە هاوبەشە لە ڕەگەز، کولتوور، زمان

و…تاد، بە پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆ". ئەمەش بەو واتایە دێت بە ئەوەی دەوڵەتەکی نەتەوەی بونیات بنێین، ئەوا پێویستی بە دروستکردنی یەکێتییەکە لەسەر ویستی هاوبەشی کۆمەڵە خەڵکێک، کە لە چوارچێوەی جوگرافیایەکی دیاریکراودا دەژین و خاوەنی چەند بنەمایەکی هاوبەشن.

ئەوەی لەم نووسینەدا گەرەکمە بیخەمە بەرباس، ڕۆڵی ئاینە لە بەرەوپێشبردنی ناسیۆنالیزمدا. هەڵبەتە پەیوەندی ئاین و ناسیۆنالیزم پەیوەندیەکی مێژوویە، لە مێژووشدا ژمارەیەکی زۆری نەتەوە هەن توانیویانە پرسی نەتەوەی خۆیان لە ڕێگەی ئاینەوە بەرەو پێشەوە بەرن، واتە ئاینیان بە پاراستنی ناسنامەی خۆیان بەکارهێناوە و کردووتیانە هێزێک بە جودا خوازی و بونیاتنانی دەوڵەتەکی نەتەوەی تایبەت بەخۆیان، وەک ئەوەی لە وڵاتی هنددا ڕوویدا، کاتێک هند لە کۆلۆنیالیزمی بەریتانیی ڕزگاری بوو ئەوا پاکستان بەشێک بوو لە خاکەکەی، بەڵام دواتر بەهۆی جیاوزی ئاینیەوە لێی جودا بووەوە و بووە دەوڵەتەکی سەربەخۆ. بەهەمان شێوەش وڵاتی سودان بەهۆی ئاینەوە دابەش بوو، ئەم دابەش بوونەش بووە هۆی ئەوەی باشووری سودان لە باکووری سودان جیا ببێتەوە. لە پاڵ ئەمەشدا زۆرێک لە نەتەوەکان لە ڕێگەی دروستکردنی مەزهەبێکی جیاواز لە نێو ئاینەکدا بوون بە خاوەن دەوڵەتی خۆیا، بە نموونە: سەفەویەکان بەهۆی دروستکردنی مەزهەبێکی تایبەت بەخۆیان لە نێو ئاینی ئیسلامدا توانیان خۆیان لە هاوئاینەکانیان جودا بکەنەوە، ئەمیش بە دروستکردنی مەزهەبی شیعە بوو، بەهۆی ئەم ڕەوتە ئاینییەی کە تایبەت بەخۆیان بوو توانیان یەکێتییەکی نەتەوەی دروست بکەن و ببن بەخاوەن دەوڵەتی خۆیان. واتە توانیان ئاین لە فۆرمی ناسیونالیزمدا وێنا بکەن.

لە دوای ئەوەی دەوڵەتی مەرکەزی ئێران دامەزرا لە سەردەمی مەشروتیەکاندا، ئەوا مەزهەبی شیعە لە قانوونی ئەساسی ئەم وڵاتەدا کرا بە بنەمای سەرەکی نەتەوەی ئێران، تاکوو ئێستەش مەزهەبی شیعە بنەمای سەرەکی نەتەوەی ئێرانە. لە لایەکی تریشەوە ئێرانییەکان ویستیان بەهۆی ئەم مەزهەبەوە سۆزی کەمایەتیەکانی تری موسڵمانی وەک: تورکەکانی ئازەربایجان، کورد و عەرەب، بەلای خۆیاندا ڕابکێشن.

لێرەدا دەتوانین بڵێین جگە لەوەی ئاین لە خزمەت نەتەوە بەکار هاتووە، لە هەمان کاتیشدا بووتە چەکێکیش بە نەتەوەی سەردەست، کە نەتەوە ژێردەستەکان لە نێو خۆیدا بتوینێتەوە، ئەمیش بەهۆی دروشمی بریقەداری برایەتی ئاینییەوە، هەروەک ئەوەی عوسمانی و سەفەویەکان لە ژیر ناوی برایەتی ئاینەوە هەوڵیانداوە سۆزی کورد بەلای

خۆیاندا رابکێشن و لە نێو خۆیاندا بیتوێنەوە. سەرەڕای ئەمەش نەتەوە داگیرکەرەکانی کورد، هەر لە ژێر ناوی ئاینییەوە شەرعییەتیان بەخۆداوە بە قەڵاچۆکردنی کورد، وەک ئەوەی عێراقی فاشی لەسەردەمی بەعسدا بە پشت بەستن بە دەقی ئاینی کوردی ئەنفاڵ کرد.

یەکێک لەو بەربەستانەی بەردەم دروستبوونی دەوڵەتی کوردیدا هەبووە، بەربەستی ئاینی بوو، چونکە هەمیشە بەهۆی ئاینەوە داگیرکەران کوردیان وابەستەی خۆیان کردووە، بۆ ئەوەی کوردیش توانی بێتی وەک گەلانی تری جیهان ئاین بخاتە خزمەت نەتەوەکەیەوە. هەرچەندە زۆربەی شۆڕشە کوردییەکان لە لایەن پیاوانی ئاینییەوە سەرکردایەتی کراون، بەڵام نەیانتوانیوە ئاین بخەنە خزمەت نەتەوەکەیانەوە. واتە شۆڕشەکەیان هەڵگری گوتارێکی ئاینی و ناوچەیی بووە، نەک گوتارێکی نەتەوەیی، ئەمەش بەهۆکاری ئەوەی ئەم شۆڕشانە زیاتر لە ژێر کاریگەری ئاین و خێڵدا بوونە. راستە کۆمەڵگەی کوردی کۆمەڵگەیەکی چەق بەستووە و نەیتوانیوە گەشە بکات لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە، کە بتوانێت لە قۆناغی خێڵەکی دەربازی ببێت، هەربۆیەش یەکگرتنی کۆمەڵگەیەکی خێڵەکی شتێکی ئەستەمە بە هۆی ئەو جیاوازیە بنچینەیانەی کە خێڵێک هەیەتی لەگەڵ خێڵێکی تردا، جگە لەوەش تاکی خێڵەکی ئینتیما و خۆشەویستی بۆ خێڵەکەی لە پێش هەموو شتێکی ترەوەیە. بەڵام کورد دەیتوانی خۆی لەو پەرتەوازەیە ڕزگاربکات کە بەهۆی کۆمەڵگە خێڵەکیەوە هەیبووە، ئەمیش لە ڕێگەی سوودبینین لە ئاین، چونکە زۆربەی کورد وابەستەی ئاینەکەیانن و لە ئایندا هاوبەشن، ئەوا دەتوانرا ئاین بکاتە چەترێک و تاکی کورد لە ژێر ئەم چەترەدا کۆبکاتەوە و یەکێتییەکی نەتەوەیی دروست بکات. واتە ئاین بخاتە خزمەت ناسیۆنالیزمی کوردییەوە. بەڵام کورد نەک هەر نەیتوانی سود لە ئاین ببینێت بۆ پاراستن و ڕزگاری نەتەوەکەی، بەڵکوو لە ڕێگەی ئاینەوە خۆیان هەڵواسی بە نەتەوە داگیرکەرەکان و خۆیان بە بەشێک لە داگیرکەر بینی. داگیرکەرانی کوردستانیش توانیان لە ڕێگەی ئاینەوە گەشە بە ناسیونالیزمی خۆیان بدەن و کاریگەرییەکی گەورە لە سەر هزری تاکی کوردا دروست بکەن، کە وایان لە تاکی کورد گەیاندبوو موسڵمان و ئیسلام یەک ئومەتن، نابیت بیر لە نەتەوە و دەوڵەتی تر بکرێتەوە، هەر بۆیەش کاتێک لە نێو کورددا باس لە دەوڵەتێکی سەر بەخۆ دەکرا، ئەوا بەکوفریان دەزانی و پێیان باشتربوو لە دونیا کەیتردا ئازادبن نەوەک لەم دونیایەدا. ئەم تێگەیشتنەش بە نەبوونی ئاستی هۆشیاری نەتەوایەتی لە نێو تاکی کورددا دەگەڕێتەوە، کە تاکی کورد بەشێوەیەک کەوتبوونە ژێر کاریگەری ئاینەکەوە کە خزمەتی بە

ناسیۆنالیزمی داگیرکەر دەکرد و دەبووە هۆی توانەوەی خۆی لە نێو نەتەوەی داگیرکەردا.

ئەگەر ئاورێک لە مێژووی کورد بدەینەوە، ئەوا دەبینین مێژووەکەی تژییە لەو حوکمڕانیانەی کە بەهۆی کاریگەری ئاینەوە بوونەتە قوربانی و لە ناو چوون، یەکێکیش لەو حوکمڕانیانە حوکمڕانی شێخ عوبەیدوڵای نەهرییە، شێخ عوبەیدوڵا خاوەن پێگەیەکی ئاینی و سەرەکی تەریقەتی نەقشبەندی بوو، کە لە ساڵی ١٨٨٠ دا لە ناوچەکانی شەمزینان، هەکاری و مەهاباددا شۆرشی لە دژی دەسەڵاتی عوسمانی و قاجارییەکان بەرپا کرد. هەڵبەتە دوای لە ناو چوونی میرنشینە کوردییەکان بۆشاییەکی سیاسی گەورە لە کوردستاندا دروست بوو، تەنها شتێک کە ئەم بۆشاییە سیاسیە توانیبا پڕبکاتەوە، پیاوانی ئاینی بوون، بەحوکمی ئەوەی کە شێخ عوبەیدوڵا پێگەیەکی ئاینی هەبووە و خاوەن مورید و نفوسێکی زۆر بووە، ئەوا توانیی جڵەوی دەسەڵات بگرێتە دەست. هەرچەندە شێخ عوبەیدوڵا کەسێکی ئاینیی بوو، بەڵام لە پاڵ ئەوەشدا کەسیکی نەتەوەیش بووە، کۆششی بۆ ڕزگاری نەتەوەکەی دەکرد و هەوڵیدەدا کورد بە جیاواز لە ئەوانیتر بناسینێت. بۆ ئەم مەبەستەش شێخ عوبەیدوڵا زۆر بەلێزانانە توانی کار لە سەر هەستیارترین لایەنی ڕوحی تاکی کورد بکات، ئەویش لایەنی ئاینی بوو، چونکە تاکی کورد تاکێک بوو وابەستەی ئاینەکەی بوو، کە ئەویش ئاینی ئیسلام بوو، بەهۆی ئەوەشەوە بوو ویستی لە ڕێگەی ئاینەوە برەو بە ناسیۆنالیزم بدات. هەروەها هەر لە ڕێگەی ئاینەوە توانی داگیرکەرانی عوسمانی و قاجارییەکان لە نێو کورددا وا وێنا بکات کە لە ئیسلام لایانداوە و خوا نەناسن، وای لەتاکی کورد گەیاند کە چیتر خۆی بە برای دینی داگیرکەران نەبینێت و هەستی خۆ بە بێگانە زانین لای چەکەرە بکات.

هەرچەندە شێخ هەوڵیداوە لە ڕێگەی ئاینەوە برەو بە ناسیۆنالیزمی کوردی بدات و ناسیۆنالیزمی کوردی بەرەو پێشەوە ببات، بەڵام لە هەمانکاتدا هەر بەهۆی ئاینەوە ناسنامەی نەتەوەکەی بێتە قوربانی، چونکە شێخ عەبەیدوڵا بە هۆی هاوسۆزی ئاینییەوە وەلای بە خەلیفە و خەلافەتەکەی هەر هەبوو، ئەمەش بە ڕوونی لە قبوڵکردنی داواکاری سوڵتان عەبدول حەمید دەردەکەویت، کاتێک داوا لە شێخ عوبەیدوڵا دەکات بێتە بەرەی خەلافەتەکەی(عوسمانی) دژ بە دەسەڵاتی ڕوسی بجەنگێت لە ساڵی ١٨٧٧١٨٧٨ دا، ئەویش داواکەی سوڵتانی عوسمانی قەبوڵ کردوو لە دژی ڕوسەکان چووە جەنگەوە. قەبوڵکردنی ئەم داوایەی سوڵتانی عوسمانی لە لایەن پیاوانی ئاینی بەرز نرخێندرا و

پشتگیری خۆشیان بە شێخ عوبەیدوڵڵا دەربڕی کە لەگەڵ وڵاتێکی ناموسڵمان چووتە جەنگەوە. ئەم لایەنگرییەی شێخ دەرخەری ئەوەیە کە نەیتوانیوە ئاین لەڕەگەی ناسیونالیزمەوە تیۆریزە بکات و لە ڕوانگەیەکی نەتەوایەتییەوە سیاسیانە سوود لەو دۆخە سیاسیە لاوازییەی دەستەڵاتی عوسمانی وەربگرێت، چونکە بە چوونە جەنگی عوسمانی لە گەڵ وڵاتێکی وەکوو ڕوسیادا، ئەوا لە بەرژەوەندی کورددا دەبوو، چونکە هەر لەسەرەتاشدا جولانەوەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا بە ڕزگار بوون لە ژێر دەستی عوسمانی بوو، گەر هاتبا و پشتیوانی عوسمانیشی کردبا، ئەوا دەبا بەشێوەیەک پشتیوانی لێی کردبا کە لە قازانجی میللەتەکەی دابا. بەڵام شێخ لەڕێگەی ئاینەوە فریوی خواد و نەیتوانی ئاین بکاتە وەسیلەیەک بۆ ڕزگار بوون لە ژیر دەستی. شێخ عوبەیدوڵڵا دژی بەرەیەک چووە جەنگەوە (ڕوسیا) کە ئەگەر هاتبا کوردستانشی داگیر کردبا، ئەوە تەنها بەچاوی داگیرکەرەوە لە کوردستانی دەڕوانی و تەنها ئاماج لێی بەتاڵان بردنی سامانی کوردستان بوو، کەچی پشتگیری لایەنێکی کرد کە نەک هەر کوردستانی داگیر کردبوو و سامانەکەی بە تاڵان دەبرد، بەڵکوو بەچاوی ئەوە سەیری خاکی کوردستانی دەکرد کە کوردستان بەشێکە لە خاکەکەی. هەڵبەتە ئەو لایەنگرییەی شێخیش لە بەرئەنجامی کاریگەری ئاین و هاوسۆزی بە خەلیفە بوو، کە بەمەش شێخ دەستەڵاتەکەیی وەک بەشێک لە سیاسەتی خەلافەتی عوسمانی وێناکرد. لێرەدا دەتوانین بڵێین کە شێخ عوبەیدوڵڵا نەیتوانی لە ڕێگەی ئاینەوە یەکێتییەکی نەتەوەییە لە نێو کورددا دروست بکات و بتوانێت تەریقەتی نەقشبەندی بکات بە ڕێبازێکی ئاینی تایبەت بە کورد و هەموو کورد بەدەوری ئەم ڕێبازە ئاینییە کە بکاتەوە، دواتریش هەر لەم ڕێگەیەوە کورد هانبدات بە ڕزگاری نیشتیمان، چونکە ئەم تەریقەتە تایبەت بە جوگرافیایەکی بەرتەسکی دیاریکراو نەبوو، کە وەک خێڵێک تایبەت بە ناوچەیەک بێت، بەڵکوو سنورێکی جوگرافی بەرفراوانی هەبوو، تەنانەت شوینکەوتوانی لە وڵاتانی تریشیدا هەبوو، هەروەها لایانگرانی ئەم تەریقەتە سۆزیکی گوێڕایەڵییان بە شێخ و تەریقەت هەبوو، ئەوا دەکرا ئەم تەریقەتە ببێت بە بنەمایەکی سەرەکی لە کۆکردنەوەی کورد بەدەوریدا، دواتریش ئەم ڕێبازە ئاینییەیان خستبایە خزمەت نەتەوەکەیانەوە. لە ئێستەشدا چەندان پیاوی ئاینی و پارتی ئاینی لە کوردستاندا هەن، بەڵام ئەوەندەی لە خەمی مەزهەبی داگیرکەراندان، ئەوەندە لە خەمی گەلەکەیان دانین، ئەمەش بە ئەوە دەگەڕێتەوە کە کورد نەیتوانیوە ئاین بە کوردی بکات و لە گەڵ تایبەتمەندیەکانی کۆمەڵگەی کوردیدا بیانگونجێنێت، چونکە هیچ ئاینێک نەیتوانیوە بەوشێوەیەی کە هەیە جێبەجێبکرێت، بەڵکوو خۆی

گونجاندووە.

هەربۆیە ئەو پارتە ئاینیانەی لە کوردستاندا هەن، درێژە پێدەری ئەو مەزهەب و ئاینە هاوردەیەن کە لەلایەن وڵاتە داگیرکەرەکانەوە بۆ برەودان بەناسیۆنالیزمی خۆیان هاوردەیان کردووە و سۆزی کوردیان بەلای خۆیاندا راکێشاوە. بۆ ئەوەی کورد لە ژێردەسی رزگاری بێت، ئەوا پێویستە هەموو بیروڕا جیاوازەکان لە دەوری یەک ئامانج کۆ بکاتەوە، کە ئەویش ئامانجی ڕزگاری نیشتیمانییە. لە لایەکی تریشەوە پیویستە تاکیک پەروەردە بکرێت کە نەتەوەکەی لە پێشەوەی هەموو شتێکەوە بێت و وابیربکاتەوە بەبێ بوونی نەتەوە شتەکانی تر هیچ مانایەکیان نابێت. هەروەها نابێت ڕۆلی پیاوانی ئاینیش لە بیر بکرێت، چونکە زۆربەی تاکی کورد سۆزی گوێڕایەلیان بۆ پیاوانی ئاینی هەیە. هەربۆیە پیاوانی ئاینی ڕۆڵیکی گرنگیان لە ئاڕاستەکردنی تاک و دروستکردنی خۆشەویستی نیشتمان هەیە و پێویستە وا لە تاک بگەینرێت کە ئامانجی ئاین ڕزگارکردنی مرۆقە لە ژێردەستی، هەربۆیەش رزگارکردنی نیشتیمان ئەرکیکی ئاینییە. لە کۆتایی ئەم نووسینەشدا دەگەین بەو دەرئەنجامە کە سەرهەڵدانی ناسیۆنالیزم لە ئەنجامی شۆرشی پیشەسازی و دروستبوونی چینی بوورژوازی لە ئەوروپادا بووە. دواتریش بەهۆی شۆرشی فەرەنسی ناسیۆنالیزم وەک ئایدلۆژیای جیاواز بە جیهاندا بڵاوبووتەوە. هەروەها ئاین و ناسیۆنالیزم پەیوەندیەکی مێژوویان هەیە، زۆرێک لە نەتەوە ژێردەستەکان بە هۆی دارشتنی تیۆریکی ئاینی نەتەوەی بوون بە خاوەن دەوڵەتی خۆیان. واتە لە ڕیگەی ئاینەوە پەڕەیان بەناسیۆنالیزمدا، وەك: تورک و فارس. بەڵام کورد لەم ڕووەوە نەیتوانی سود لە ئاین وەربگرێت و بیخاتە خزمەت نەتەوەکەیەوە، ئەمیش بەهۆی ئەو تێدامانەی بزوتنەوە کوردیەکان لە نێوان ئاین و نەتەوەدا.

-———————

ئەو سەرچاوانەی بۆ ئەم نووسینە سوودیان لێوەرگیراوە:

• سەعید، هیوا عەزیز(٢٠٠٠). ناسیۆنالیزمی کوردی(١٨٨٠١٩٣٩).لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی بیروهۆشیاری(ی.ن.ک).

• سەلام، گۆران(٢٠٠٤). کاریگەری خێڵ وئاین لەسەر بزوتنەوەی ڕزگاری خوازی کورد لە نێوان ساڵانی ١٨٤٧_ ١٨٨١. چاپی سێیەم، چاپخانەی جەمال عیرفان، هەولێر.

- عەلی، جەحفەر(٢٠١٣). ناسیونالیزم و ناسیونالیزمی کوردی. چاپی دووەم، چاپخانەی رۆژهەڵات، هەولێر.
- قەرەداخی، عەتا(٢٠٠٧). گوتاری ناسیونالیستی کوردی _ بەرگی یەکەم. چاپی یەکەم، چاپخانەی رەنج.
- ناسیونالیزم و ئاین، ٢٠٢٠. {online}. پەیجی چوارباغ، ٢٠٢٠\١٢\١١، کەناڵی یوتوبی کورد، ٢٠٢١\١١\٣، https://youtu.be/q48aRyyqSMw.
- هاڵیدا، فرید، (٢٠١٧). ناسیۆنالیزم رێبازێکی سیاسی بۆ بونیاتنانی وڵات. و: د. ئەنوەرمحەمەد فەرەج، چاپی یەکەم، سلێمانی، چاپخانەی سەردەم
- ئیروانی، موسڵح عەبدولقەهار، ٢٠٠٢. ئاین و ناسیونالیزم؛ ڕۆڵ و کاریگەری و پەیوەندی نێوانیان لەدوای راپەرینی ١٩٩١ لە هەریمی کوردستاندا. کۆلیژی ئاداب _ زانکۆی سەڵاحەدین.
- ئەمبەن، سەمیر(٢٠١٨). ناسیۆنالیزم. و: هاوار محەمەد، سلێمانی، چاپخانەی حەمەدی.

موحسین عیسا

ڕوقی داڵتۆن ئەو شاعیرە کۆمۆنیستەی بە غەدر تیرۆر کرا!.. ئامادەکردن و وەرگێڕانی : عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

ڕوقی داڵتۆن هەر بە تەنها شاعیر نەبوو، بەڵکو شاعیرێکی شۆڕشگێر بوو.

ئێستا نزیک بە نیو سەدە تێدەپەڕیت بەسەر تراژیدیای تیرۆرکردنی شاعیری کۆمۆنیستی وڵاتی سلقادۆر ڕوقی داڵتۆن؛ کە لە تەمەنێکی زۆر زوودا (چل ساڵ)، نەک هەر جەستەی ئەو شاعیرەیان خەڵتانی خوێن کرد، بەڵکوو ڕوحی داهێنانی ئەدەبیی و شیعرییشیان لەنێو بزووتنەوەی کۆمۆنیستی سلقادۆر بۆ ماوەیەک سڕ کرد. ڕوقی گەرچی کەم ژیا، بەڵام گەلێ بەرهـەمی ئەدەبی و سیاسی دوای خۆی جێهێشت کە بە خوێندنەوەیان گەلێ سەرنج و تێڕامان لای خوێنەر دروست دەبێت. بەرزی ئیستاتیکای ئەدەبی و ڕەنگدانەوەی مارکسیزم لەسەر دەق و نووسینەکانی ڕوقی و گرنگتر لەمەش بێئۆقرەیی روحی شۆڕشگێرانە و گیانی گیقارایی کە لەپراکتیکی ژیانی ئەم شاعیرە شەپۆڵی دەدا، کە گەواهیدەری گیانفیدایی ئەم شاعیرە کۆمۆنیستە بوون، شایانی هەڵوەستە لەسەر کردنن. نووسین بۆ ئەم شاعیرە وەک هۆکارێکی گوزارشت، مەنفەسێکی گرنگی دەربڕینی تێڕوانینی شاعیرە بۆ ژیان و جیهان و کۆمەڵگە.

ئاه..ئەی شیعری ئەمڕۆ
لەگەڵ تۆدا دەتوانرێ
هەموو شتێک بوترێ(١)

شیعر بۆ ڕوقی ئەو بانیژەیەیە کە لێوەی وەک شاعیرێکی شۆڕشگێڕ پەیامی خۆی بڵاو دەکاتەوە. ڕوقی داڵتۆن یان ڕوقی ئەنتۆنیۆ داڵتۆن گارسیای شاعیر و نووسەر و ڕۆژنامەنووسی شۆڕشگێڕ و هەڵسوڕاوی کۆمۆنیستی لە وڵاتی سلقادۆر لە ١٤ی ئایاری ساڵی ١٩٣٥ لە باوکێکی ئەمریکی خاوەن زاویوزار و دایکێکی سلقادۆریی پەرستار لەدایکبووە. هەرچەندە هیچ بڕوانامەیەکی ئەکادیمی بەدەسی نەهێناوە، بەڵام لە زانکۆکانی شیلی و سلقادۆر یاسای خوێندووە. ڕوقی ئەو کاتەی لە وڵاتی شیلی دەبێت، بەهۆی خوێندکارە چەپەکان و هەروەها دیک□ □یقارای شێوەکاری مەکسیسکی، مارکسیزم دەخوێنێتەوە و ئامانجی

سۆشیالیزم وەک ئامانجی بەرزی ئینسانی خۆی دەبینێت. کاتێکیش دەگەڕێتەوە سلڤادۆر دەست بە هەڵسوڕانی سیاسی دەکات و ئینجا پاش کۆمەکیکردن بە دامەزراندنی حەلقەی ئەدیبان لە زانکۆ، ڕۆقی دەست دەکات بە شیعر نووسین. دواتر پەیوەست دەبێت بە حیزبی کۆمۆنیستی سلڤادۆرەوە. ساڵانی ١٩٥٩ تا ١٩٦١ دەستگیر دەکرێت. لە ساڵی ١٩٦١ کاتێک لە زیندان دەبێت و سزای ئیعدامی دەبێت، خۆشبەختانە زەمین لەرزەیەک ڕوو دەدات و دیواری زیندانەکە دەڕووخێت و ڕۆقیش ئەو دەرفەتە دەقۆزێتەوە و ڕا دەکات و ئینجا بەهۆی هاوڕێ شۆڕشگێڕەکانییەوە کۆمەک دەکرێت و لە سلڤادۆر دوور دەخرێتەوە و ئەویش بەناچاری دەچێتە مەکسیک و لەوێشەوە بەرەو کوبا دەڕوات کە لەوێ شیعرەکانی بڵاو دەکاتەوە و ئینجا لە وڵاتەکانی کوبا و مەکسیک و چیکسلۆڤاکیا پەرە بە نووسین دەدات و وەکو نووسەرێکی کرێکاریی دەناسرێت. لە وڵاتی کوبا چەندینجار مەشقی سەربازی دەکات و ساڵی ١٩٦٥ کەدەگەڕێتەوە بۆ سلڤادۆر جارێکی تر دەستگیر دەکرێتەوە. ساڵی ١٩٦٩ دەچێتەوە بۆ کوبا و لەوێشەوە بۆ پراگ تا وەک پەیامنێری گۆڤاری نێونەتەوەیی (ئارێشەکانی ئاشتی و سۆشیالیزم)(٢) کار بکات. لەهەمان ساڵ خەڵاتی (کاسا لە داس ئەمەریکاس)ی(٣) پێدەبەخشرێت. دوای جێهێشتنی کوبا لە ساڵی ١٩٧٣، ڕۆقی پەیوەست دەبێت بە (سوپای شۆڕشگێڕانەی خەڵک)(٤) و لەوێدا لەگەڵ فەرماندەی یەکەمی ئەو سوپایە دەکەوێتە ململانێیەکی توند و سەرەنجام بەتیرۆرکردنی ئەو شاعیرە کۆمۆنیستە،کۆتایی بەو ململانێیە دێت. (٥)

لە سەرمایەداریدا درۆیە ئەگەر بڵێین
ئاگات لە خۆت بێت. تۆ کێشی خۆت زێڕ دەهێنیت
چونکوو لە سەرمایەداریدا تەنها خاوەن زێڕەکان
بەهای کێشیان زێڕ دەهێنن.

لە بنیادنانی سۆشیالیزمدا
هیچکەس درۆ ناکات و دەتوانێت بوترێ
تۆ زیاتر لە کێشی خۆت زێڕ دەهێنیت
پێویستە ئاگادر خۆت بیت و
زێڕ موڵکی گشتییە و
ئاڵۆگۆڕی بیانیش گرنگە بۆ خۆی

تەنها لە کۆمۆنیزمدا دەکرێ بوترێت
تۆ شایانی ئەوەی کە دەیهێنیت
زێڕ هیچ پەیوەندییەکی بە کێش و بەهای تۆوە نییە

لە کۆمۆنیزمدا زێڕ تەنها لە میانی
بەکارھێنانی کرێکاران و ھاووڵاتییانەوە بەھای دەدرێتێ
بۆ نموونە لە پزیشکی ددان
لە نەقشسازی
یان جوانکردنی مل و گوێی کچان .(٦)

شێوازی ژیان و کەسێتی ئەم شاعیرە لە بەرھەمە ئەدەبییەکانیدا ڕەنگیان داوەتەوە. ڕوقی سەرباری ئیلتزامی بە کێشەکانی سلقادۆرەوە، ھەروەھا بەھۆی کارە ھەمەجۆرەکانی کە سنوورەکانی بیروباوەڕی مارکسیستی خۆشی تیپەڕاندبوو، بووە یەکێک لە کاریگەرترین نووسەری سەردەمەکەی خۆی. بۆیە دوای مەرگی ئەم شاعیرە لەلایەن حکومەتی سلقادۆرەوە دانی پیا دەنرێت و تا کار گەیشت بەوەی زانکۆی سلقادۆر بڕوانامەی دکتۆرای فەخری بەخشی پێی. ساڵی ١٩٧٠ دەبێتە یەکێک لە سیما ھەرە ناسراوەکانی بزووتنەوەی چەپی سلقادۆر. بەڵام ئەم شاعیرە کۆمۆنیستە گەرچی سیاسەت و مارکسیزم سێبەری خستبووە سەر تەواوی ژیانی، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دڵی پڕ لە خۆشەویستی بوو بۆ ئینسان و ژن.

ب□ بێ دەستەکانی تۆ
دڵم دووژمنی سینگمە.(٧)

ڕوقی داڵتۆن لەدوای خۆی پانزە کۆشیعر و ڕۆمانێک و شانۆنامەیەک و ژمارەیەک کورتەچیرۆک و ڕەخنەی ئەدەبی و نووسینی سیاسی جێھێشت. بەشێک لە شیعرەکانی وەرگێڕدراونەتە سەر زمانەکانی ئینگلیزی و فەرەنسی و چیکیی و ڕووسی و ئیتالی. ڕوقی دەڵێت (لەسەر شاعیر پێویستە وەپێش ھەموو شاعیرێک لەسەر شاعیری کۆمۆنیستی پێویستە گوزارشت لە ھەموو شتێکی ژیان بکات، خەباتی پرۆلیتاریا، جوانی ئەو کاتیدرایانەی لەلایەن داگیرکەرانی ئیسپانییەوە بۆمان جێماوە. چێژی کاری سێکسی و پێشبینی داھاتووی بەرھەمدار بەھۆی نیشانەکانی ئەم سەردەمانەوە.)(٨)ڕوقی داڵتۆن دڵی بۆ ئازادی لێدەدا، ئەو بڕوای وابوو کە تێکۆشانی مرۆڤە ستەمدیدەکان نەک ھەر ڕەوایە، بەڵکوو جێی پشتیوانی و قوربانیدانیشە. شاعیر خوێنی خۆی وەک خوێنی خەڵکی شۆڕشگێڕ دەبینێت و ئامادەیە ئەو خوێنە لەپێناو ئازادیدا بڕژێنێت.

لەو بڕوایەدام جیھان جوانە
ئەم شیعرەشم وەکوو نان وایە بۆ ھەموو کەس
دەمارەکانیشم ل□ نێو جەستەم کۆتایان نایە
بەڵکوو لەناو خوێنی ھەموو ئەوانە کۆتایان دێت
کە لەپێناو خۆشەویستی و ژیان و شتومەک و گوند و

نان و شیعر بۆ هەمووان دەکەن، تێدەکۆشن.(٩)

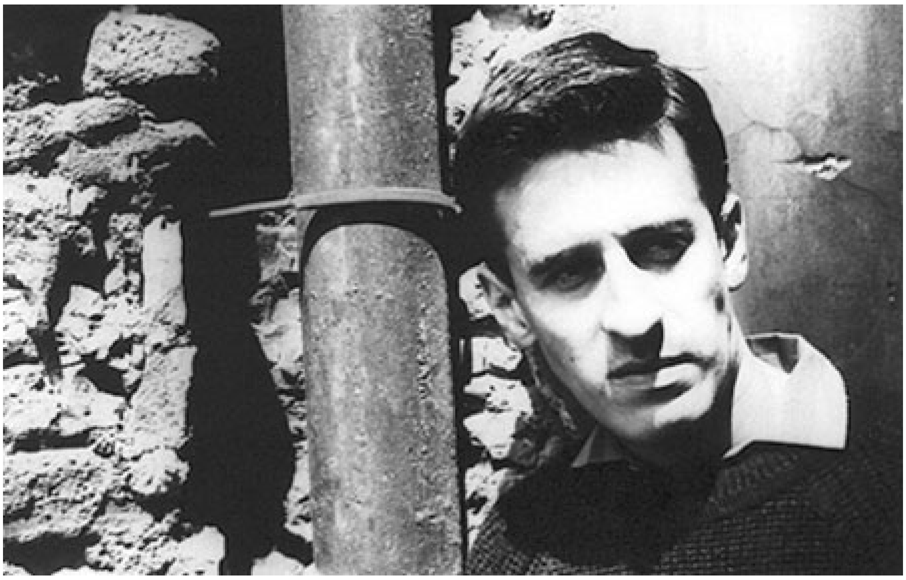

ڕوقی شاعیر هەموو ژیانی تەرخان کردبوو ل□ پێناو مەسەلە جەوهەری و بنەڕەتییەکانی خەبات و سۆشیالیزم. مارکسیزم ئەو باوەڕە بەرزەی شاعیر بوو کەلە سێبەریا هەناسەی ژیانی دەدا. بەڵام بەداخەوە ڕفاندنی ئەم شاعیرە مانگێک پێشتر و پاشان تیرۆرکردنی ئەم شاعیرە کۆمۆنیستە بەو شێوە تراژیدیایە، لەسەر دەستی پۆلێک لە گەریلاکانی سوپای شۆڕشگ□□□انی خەڵک، کە هەر هاوڕێی خۆی بوون، بەبیانووی ئەوەی کە سەر بە دەزگای هەواڵگری کوبایە و دوایش تۆمەتەکەیان گۆڕی بەوەی کە سەر بە دەزگای هەواڵگری ئەمریکایە، پەڵەیەکی ڕەشە بەسەر مێژووی سیاسی سلڤادۆر و بزووتنەوەی ڕادیکاڵیزمی سلڤادۆر لەو قۆناغەدا. روقی لەناو ژووری نووستنەکەی لە گەڕەکی سانتا ئەنیتا لە سلڤادۆر تیرۆر کرا، سەرەتا دەستڕێژی لێ دەکرێت و بەر ناکەوێت. بۆیە یەکسەر خۆی فڕێ دەداتە سەر تەختە خەوەکەی و ئینجا هاوار دەکات مەمکوژن. بەڵام جاقوین ڤیلالۆبۆس و جۆرج مێڵێندز دووەم دەستڕێژی لێدەکەن و دەیکوژن. کار و یادەوەرییەکانی ئەم شاعیرە بوونە ئیلهامبەخشی ژمارەیەکی زۆر لە هەڵسوڕاوە چەپەکانی سلڤادۆر. لە مانگی ئایاری ساڵی ٢٠١٣ حکومەتی چەپی سلڤادۆر بڕیاریدا، چواردەی ئایاری هەموو ساڵێک بکرێتە ڕۆژی شیعری نەتەوەیی وەک ڕێزلێنانێک بۆ لەدایکبوونی ئەو شاعیرە بەغەدر تیرۆرکراوە.(١٠)

ئامادەکردن و وەرگێڕانی : عەبدوڵا سڵێم**ان (مەشخەڵ)**

سەرچاوە و پەراوێز :

Rouqi Dalton; Poet anf Revolutionary by Claribel Alegria(١)

https://www.jonathancohenweb.com/dalton.html

(٢)ئەم گۆڤارە ڕووسییە لە ساڵی ١٩٥٨ تا ساڵی ١٩٩٠ بەردەوام دەرچووە و لەلایەن حیزبە کرێکاریی و کۆمۆنیستەکانی جیهانەوە پشتیوانی لێدەدرا.

(٣)کاسا لە داس ئەمەریکاس یان ماڵی هەردوو کیشوەری ئەمریکا، ئەم ڕێکخراوە لە وڵاتی کوبا ساڵی ١٩٥٩ چوار مانگ دوای سەرکەوتنی شۆڕشی کوبا، هاتە دامەزراندن. ئامانج لەم ڕێکخراوە پشتیوانی گەشەپێدان و پتەوکردنی ڕایەڵەی کۆمەڵایەتی – کلتووری لە وڵاتانی ئەمریکای لاتین و دەریای کاریبی و جیهانە لەڕێی بەخشینی خەڵاتەوە.

(٤)سوپای شۆڕشگێڕانەی خەڵک، ڕێکخراوەکی چەپی گەریللایی بوو و ساڵی ١٩٧٠ لە سلڤادۆر لەئەنجامی یەکگرتنی سێ ڕیکخراو هاتە دامەزراندن. باوەڕی زاڵی نێو ئەو ڕێکخراوە سۆشیالیزمی شۆڕشگێڕانە بوو. بەدەیەها چالاکی سەربازییان ئەنجام داوە و سەرەنجام لەساڵی ١٩٩٢ کۆتایی بە ئەم ڕێکخراوە دێت.

(٥)بۆ زانیاری و دیتەیڵی زیاتر بڕوانە
https://en.wikipedia.org/wiki/Roque_Dalton

(٦)و (٧) و (٨) و (٩)All of Life, Roque Dalton, poet and Revolutionary by Mickey Gallagher sep.3rd, 2013 . For more info please visit
https://www.peoplesworld.org/article/all-of-life-roque-dalton-/poet-and-revolutionary

(١٠)https://www.telesurenglish.net/news/Roque-Dalton-The-Death-of-a-Revolutionary-Poet-20150510-0010.html

---

کۆنگرەی ژینگە و دیموکراتی و بەرکوڵەك.. زاهیر باهیر

پاش پسکە پسکی دوو ساڵ و لە خشتەبردنی هەندەك کەسی دەسەز و پرس و ڕا بە هەندەك لەسەرانی یەکەتی نیشتمانی کوردستان، حیزبەکی نوێ سەری لە هێلکە جوقان. لە ڕاستیدا دوکانەکی سیاسەتبازیی بە

ڕامكردنی هەرچەند بكرێت لە خەڵكی داما و و بێ هیوای كوردستان، كرایەوە ، دوكانێك گەر چی بەناو نوێیە بەڵام كەلوپەلی كۆنەی پێیە، نەژەنی جەلالییەت و نەوشیوانییەت دەكاتەوە، دەیەوێت مێشكی گەنجانمان بۆ فكری كۆنی بەسەر چوو، زاخاوبداتەوە.

خەڵكینە بە ئاگا بن، زمانی شیرین و قسەی بریقەدار و دروشمی ڕەونەقدار، لەخشتەتان نەبەن، لەبیرتان بێت شكستێكی دیكەتان نەوشیروان ئاسا، بەسەردا نەهێنن، جارێكی تر بێ هیوا و بێ ئومێدتان نەكەن ، هەمان كەسانی جاران و تەنها دەم و لەفزیان گۆڕیوە، هەمان ئیدۆلۆجیە و تەنها ڤێرشنەكەیان گۆڕیوە.

بەڵێ كۆمەڵێك لە كۆنە جەلالی و كۆنە دەهەڵەدەرانی بەناو بزوتنەوەی گۆڕان، پیاوانی كۆنی بێوەفا و بێئەمەكی نەوشیروان، لە دیمەنێكی تردا، لە ژێر ڕوپۆشێكی دیكەدا، دەیانەوێت بەردەوامی بدەنەوە بە پەتا و كارەساتی كوردایەتی ، بە سیاسەتی لیبراڵ، بە پێناسەی " ئەخلاق" كە دەزانین كە سیاسی دەسەڵاتخواز هەرگیز ئەخلاقی نەبووە و نییە ، بە مەژدەی حكومەتی باش ، كە دەزانین حكومەتی باش هەر نییە.

من لێرەدا هەر بەركوڵێك لەم ڕاگەیاندنەی ئەم چەند ڕۆژەی پێشویان دەكەم كە لە دروستبوونی حیزبی كۆنگرەی ژینگە و دیمۆكراتیی، ئاگەداریان كردینەوە. ڕاگەیاندنەكەیان پەیامێكی گرنگە زۆر بە كورتی و بە چڕو پڕی هەر هیچ نەبێت چەند خاڵێكی گرنگیان دەربڕیوە و ئەوە هەدەفیانە كە بۆ من مایەی ڕەخنە و لەسەر نوسینە و بە ئەركی سەرشانی هەموو ئازادیخواز و سۆشیالیست و شیوعییەكی دەزانم كە هەر لە ئێستاوە لە هەوڵی پوچكردنەوەی زیاتری پوچگەراییەكانی ئەم حیزبەدا بین، پێشئەوەی ئەمانیش بەرەو شكستێكی ترمان بەرن وەكو چۆن جەلالییەت و مەلایەت و نەوشیروانییەت كردیان و بەردەوامن لە كردنیا.

من لێرەدا تەنها چەند خاڵێك لەو ڕاگەیاندنەیان دەگرم، هەر كاتیش پەیڕەو و پڕۆگرامیان كە كاڵایەكی بەسەرچووە كەوتە بازاڕەوە، ئەو كاتەش بە گوێرەی توانا و وەختم لەسەری دەنوسم .

لەم ڕاگەیاندنەدا “... كار بۆ ئەوە دەكات ئەو فۆرمە كوشندەو كلاسیكییە تێپەڕێنین، كە حیزب بۆ ئەوەی هەبێ دەبێت: عەمیلی وڵاتێك بێت، پارەو پڕۆژەی ناشەرعی و بارەگای گەورەی هەبێت..”

دروستبوونی هەر حیزبێك لە كوردستاندا لە هەوڵی دەست بەركردنی دەسەڵاتدا بێت لەناو ئەو هەموو حیزب و ڕێكخراوانەی دیكە كە هەندێكیان خاوەنی هێزی گەورەی چەكدارن دوای ئەوەش وڵاتێكی وەكو

کوردستان کە بەشێکە لەعێراق و عێراق-یش وەکو یاری گوریس گوریسێنە لە لایەکەوە تورکیا ڕای دەکێشێت و لە لایەکی دیکەوە ئێران و لەولاشەوە دەوڵەتانی ئەوروپا و ئەمریکا و هی ناوچەکە… ئایا لە بارودۆخێکی ئاوادا ئەوە قسەی خەڵکانی ئاوەزدارن کە لە ڕاگەیاندنەکەیانا ئەوەی سەرەوە بڵێین؟ ئایا یەکێتی و پارتی هەتا ئیسلامییەکانیش حەز ناکەن کە سەربەخۆ بن؟ بۆچی بە خۆشی خۆیان و ئارەزوومەندییان چونەتە پاڵ ئێران یا تورکیا یاخود دەوڵەتانی ئەوروپای ڕۆژئاوا و بریتانیا و ئەمەریکا؟ ئەوەیەك کە دەوڵەت و دەسەڵاتتان بووەت ئایا دەکرێت هەر لە دەرەوەی دەسەڵاتیش چجای لە دەسەڵاتدارێتیدا سەربەخۆ بن؟ ئایا دەتوانن ڕاگەیاندنی نەك هەر توند و تیژ بەڵکو مرۆڤ و ژینگە دۆستانەش بە بەردەوامی دژ بەو دەوڵەتانە بڵاو بکەنەوە؟ ڕەنگە بۆتان بکرێت بەڵام ئایا لە وەها کردنێکدا شانسێکی هاتنە دەسەڵاتتان دەبێت؟!!
بەڕێزان ئەم قسانە قسەی بەشن، بێ بەڵگەن و قسەی خەڵکانی مایەپوچن، پلانی ئایندە لەسەر قسەی ڕووت، نەبوونی شارەزایی لە مێژوو، دەرکنەکردنی واقیعی کوردستان و عێراق و ناوچەکە ، بە ئاگایی لە سیاسەت و دیپلۆماسییەتی نێودەوڵەتیی-ن. دەکرێت بڵێن ئیوە کەمتر پاشکە دەبن، ئەوە کەمتر پیاوی دەوڵەتانی دەوروبەر و دەزگە سیخوڕییەکانیان دەبن، ئەمەیان ئامەنا بە هەرحاڵ بەڵام ئا بەو خۆستییە و شێدەی بخەنەسەر جێگای باوەڕ نییە ، مەگەر لای کەسە ساویلکەکان.

“… کارکردنە لە سەر خولقاندنی فەرهەنگێکی نوێی سیاسی و کەرامەت و خۆناسین و لێبوردەیی؛ کارکردنە لە سەر کاری هەرەوەزی مرۆڤە ئازاو دەسەزەکانی ئەم وڵاتە، لە پێناو بنیاتنانی داهاتوماندا”
کردنی ئەم جۆرە قسانە، ناردنە دەرەوەی ئەم جۆرە پەیامانە، کە لە دەرەوەی دەسەڵاتیت، زۆر ئاسانە. بەڵام کە تۆ چویتە دەسەڵات تاکە فەرهەنگێك کە هەیە و ئەوانی دیکە کەلادەخات فەرهەنگی بازاڕی ئازادە ، فەرهەنگی سیاسەت و ئابوریی لیبراڵ و نیو-لیبراڵە .
سەراپای پڕۆگرامی پەروەردە و پێگەیاندن لە قوتابخانە و خوێندنی باڵا و زانکۆکانا ئەوەیە، کە تاکی خۆپەرست، خزمەت بە دەوڵەت و بە سیستەمەکە دروستدەکات. چ حیزبێك هاتەتە دەسەڵاتەوە کە کەرامەتی بووبێت؟ ئەخلاقی بووبێت؟ چ خۆییەکی یا پێناسەیەکی جگە لە دەزگەیەکی مشەخۆری سەرکروتکەری دژ بە میللەت هەبێت ؟ چ حکومەتێك ئەمڕۆ لە دونیادا هەیە کە کار لەسەر پرۆژەی هەرەوەزی بکات؟ کێیان هەن لە خزمەتی بازاڕدا نەبن؟ نەبووبنە برغویەکی دشخوراوی [سلاکبوو] ئەم سیستەمە کە بە بوون و نەبوونی ئەوانەوە سیستەمەکە هەر

بەردەوامە و ئاراستەی خۆی بەرنادات. چ دەسەڵاتێک هەیە کە مرۆڤدۆستی و مرۆڤە دڵسۆزەکانی وڵاتی خۆیان بناسن؟ دڵسۆزی بەکێ؟ تاکو ئێوە ئاوابن؟!!! .

لەمانەش زیاتر ئێوە هەر پێشوەخت قسەکانتان لەسەر پرسی هەرەوەزی هەڵوەشانۆتەوە. ئێوەیەك کە باوەڕتان بە حکومەتی باش و پرۆسەی ه□□ب□ژاردن و دامەزراوەی پەڕلەمان هەیە و سەربەستکردنی سەرمایەداران هەیە، باشە پیمان ناڵێن ئەمانە لەگەڵ کاری هەرەوەزیدا چی کۆیان دەکاتەوە؟ باشە ئێوە چۆن دەسەڵات، سەرمایەداران و تەراتێنکردنیان لە دونیای بازاڕی ئازاددا لە دەروازەی سیاسەتی ئابوری نیو-لیبراڵەوە لەگەڵ کاری هەرەوەزیانەدا جوتدەکەن؟ لە کوێی دونیادا ئەمە هەبووە [دیارە من باسم لە هەندێك کەس یا خود کۆمۆنێتییەك نییە هێشتا هەر هەرەوزیانە دەژین]

“…ئەم مانیفێستە پێمان دەڵێت: حکومەتێکی باش و بەهێزو دیموکرات و دادپەروەر لە هەناوی پارتێکی سیاسی باش و بەهێز و دیموکرات و دادپەروەرەوە دێتە دەرێ، هەروەک پارتێکی لەم جۆرەش لە هەناوی تاک و کۆمەڵگەیەکی هوشیارو بەهێزو دیموکراتەوە دێتە دەرێ.”

ئەمەی کە ئێوە دیڵێنن هەموو حیزبەکانی دونیا هەمان شت دەڵێنەوە و دەڵێن و هەموشیان خۆیان بە دادپەروەر و دیمۆکرات دەزانن و ئەوانەی ئێوەشیان دەوێت . ئادەی پێمان بڵێن حیزبێکی دەسەڵاتدار، دیکتاتۆرێکی سەرۆك لە هیچ شوێنێکی ئەم دونیایەدا بە خۆی وتوە: من دیکتاتۆرم، پیاوکوژم، سەرکوتکەرم؟ … هەر هەموویان هەمان دروشم و قسە و ئامانجی ئێوەیان هەبووە، بەڵام ئایا دەسەڵات کە خۆی لەسەر بناخەی زوڵم و زۆر و سەرکوتکردن و کوشتن و بڕین خۆی ڕاگرتووە، دەتوانێت ببێتە حکومەتێکی باش؟ دەتوانێت ببێتە ” باوکی میللەت”؟ سەیرە کە ئێوە خۆتان لە کردنی حیزبایەتی و مێژوی حیزبەکان، با هەر بڵێین لە کوردستانا، غافڵ دەکەن ، خۆتان بێ ئاگا و نەزان دەکەن. دەی ئەگەر ئاوا نییە تاکە حیزبێکی باش کە لە کوردستاندا کە لە شاخ و شاردا بووبێت، پارتێکی سیاسی باش و بەهێز و دیمۆکرات و دادپەرروەر بووبێت؟!! . مرۆڤدۆستی، ژینگە دۆستی و ژیاندۆستی، دادپەروەری و دیمۆکراتی نەك هەر لەناو حیزبدا نییە بەڵکو خودی حیزب و دامەزراوەی حیزب تەواوی کار و کارنامەیان دژ بەوانەیە کە نوسیوتانە.

ئەوە ڕاستە تاکی باش کۆمەڵی باش دەداتە دەست ، بەڵام کۆمەڵی باش هەرگیز دەسەلاتی باش ناداتە دەست ، چونکە سروشتی خودی دەسەڵات باش نییە، ئیتر ئەو دەسەڵاتە بە دەست هەر کەس و لایەن و حیزبێکەوە

بێت. دەسەڵات باش و باشترینی نییە بەڵكو خراپ و خراپترینیان هەیە. دەسەڵاتێك نییە كە لەسەر بناخەی زوڵم و زۆر و مەحرومكردنی زۆرێك لە هاووڵاتیانی، دانەمەزرابێت ، دەسەڵاتێك نییە هەر ڕەنگ و دەنگێكی هەبێت، كاتێك بەڕانبەری وەستایتەوە، گیان و نەریت و سروشتی كوشتن و بڕین و داپڵۆسین لە هەناویدا نەبێت.

بەڕێزان، كەرەسەكانی كە دەتانەوێت حكومەتی باشی پیدروستبكەن شتەكی نوێ و جیاوازمان لەوەی كە نەوشیروان موستەفا دەیویست دروستی بكات، ناداتە دەست . ئەویش ئابوری لیبرالەی دەویست، دەستی بازاڕی ئازاد و مونافەسەی شەریفانە بوو ، ئەویش خەڵكانی تەكنەكراتی دەویست لە حوكما، ئەویش خەڵكی شیاوی بە شوێنی شیاو دەویست . بەڵام خۆشتان زۆر باش دەزانن دواتر ئەو لەسەر دانانی مودیر ناحیەیەك كە بە گۆڕان بێت، شەڕی لەتەك پارتی و یەكێتیدا دەكرد . باشە بەشەكی ئەوە لەو قوتابخانەوە هاتون و بەو سیاسەتە پەروەردە كراون هەمان شت دەڵێنەوە، ئیتر بۆچی خۆتانمان لێدەگۆڕن و گوایە شتەكی نوێترمان بۆ دروستدەكەن؟ ئیتر چۆن دەتوانن پێمانبڵێین كە ئەوەش شكستەكی گەورەتر بەسەر ئەم میللەتە هەژارەدا ناهێنن؟

“... داوای سەربەستكردنی سەرمایەداران لە ژێر چەپۆكی گروپەكانی دەستەڕیشتوی خاوەن بەرژەوەندی تایبەت دەكات، داوای ئابوریەكی بەهێزی خۆژێنی ژینگە دەست و دادپەروەری هەژار دەست و ئازادی یاسایی دەكات”.

دەبێت سوپاسگوزاریان بین بە ئەم بڕگەی مانیفێستەكەیان كە ئەو ڕاستییەیان لەنەشاردوینەتەوە كە ئەوانیش كۆنترۆڵ و سزای سەرمایەداران ناكەن و نادەن. واتە خوێنمژان و دز و جەردەی ئابوریی، لە قاچاخچییەكانی هێنانی كەرەسە و پێداویستییەكان ، كە بەشێكیان بەسەرچوون، لە دروستكەرانی قوتابخانە و خەستەخانە و جادەكان و خانو و شوقەكان، لە كردنەوەی كارگە و كارخانە بە چەوساندنەوەی كرێكاران و هەژاران و نەبوونی هەڵ و مەرجی سەلامەتییان و زۆری تر … هەموو ئەم خوێنمژانە لە دەستی حیزب و حكومەت دەردەهێنن و ئازادیان دەكەن، واتە بەرەڵایاندەكەنە گیانی هاووڵاتیانی كوردستان، هەر وەكو دەسەڵات و حیزبەكان كردویانە، تاكو بە ئارەزوی خۆیان سەرمایەی خۆیان دروستبكەن بێ لێپرسینەوە و سزادانێك، چونكە ئازادیی و سەربەستییان پێدراوە.

ئاخر ئەگەر ئابووری وڵات ئابووری قاچاخچێتی و زەربەدان بێت لە هاووڵاتییان بە پەیداكردنی زیاتری سەرمایە لە لایەن سەرمایەدارانەوە لە چوارچێوەی بازاڕە-ئازاددا، دەی چۆن دەكرێت كە

ژینگە دۆست بێت، مر□قد□ست بێت، هەژارپەرست بێت؟ کەسێک لەم دونیایەدا، نەك هەر ئێوە بەڕێزان، دەتوانێت ئەوەمان بۆ ڕونبکاتەوە کە بزنس و ژینگە دۆستی، دژ بەیەك نین؟ ئەی نابینن کە ژینگە چۆن وێران بووە لە سای دەوڵەت و سیاسییەکان کە کارئاسانی بۆ بزنس و سەرمایەداران دەکەن بۆ چڕکردنەوەی زیاتری بازاڕی ئازاد؟ ئایا وێرانبوونی ژینگە لای ئێوە، حورمەتداران، مرۆڤکردە یاخود خوداکردە؟ ئێوەیەك کە بانگەشەی سەربەستی سەرمایەداران دەکەن، کە یانی بانگەشەی وێرانکردنی ژینگە لە هەر بوارێکدا کە بتوانرێت بەکاربهێنرێت بۆ مەبەستی کەڵەکەکردنی سەرمایە ، پاوانە بکرێت بۆ سوود و قازانجی سەرمایەداران. بەداخەوەم کە دەڵێم ئەمەش هەر قسە فڕێدانە لە هەوادا و باجی لەسەر خەڵکانی ساویلکە و کەسانی دەسەڵاتخواز لەسەر نییە.

بەڕیزان ئەمەی ئێوە ئال□ت□رناتیف ب□ بارودۆخی کوردستان و هیچ شوێنێکی ئەم دونیایە، نییە. ئال□ت□رناتیڤی دروست و واقیعانە دەستبەرداربوونی حیزب و حیزبایەتی و دەسەلات و دەسەڵاتخوازییە، دەستبەرداربوونی ڕادەستبوونی حوکمە ئیدی لە هەر ڕێگایەکەوە بێت ، چ□وونە دەرەوەی مشەخۆران و بازرگانانی سیاسی و ئابوری و دەسەڵاتدارانی پیاوکوژ و داپلۆسەرە لەم کایەیە، لەم یارییە قێزەوەندە خوێناویییە. ئەوەی کە دروستە بکرێت لای خەڵکی خۆی ، خ□□کخستنییەتی لە هەموو شوێنێکی ژیانیا، سەر کاریا، خوێندنیا، نێو خێزان و گەڕەك و شەقام شوێنەکانی دیکەیە ، لە گروپ و رێکخراوی ئاسۆیانەدا ، دەستکردنە بە کۆبوونەوە جەماوەرییەکان و دانی بڕیارەکان لە لایەن خودی خەڵکەکە خۆیەوە و هەوڵی بەڕیوەبردنی خۆیانە و دەستبەکاربوونی ژیانی هەرەوەزییانەیە.

"… . ئێمە ناماناوێ بە شێوە کلاسیکییەکە بە بڵاوکردنەوەی بەیانێکی کتوپڕ پارتێکی سیاسی رابگەیەنین، چاویشمان لەوە نییە ببینە بەشێک لەم سیستمە حکومڕانییە شکستخواردو و داڕزاوە، هێندەی مەبەستمانە پێش هەر شتێک بیرو باوەڕو تێگەیشتنمان رابگەیەنین و بگاتە هاووڵاتیان و خۆیان رۆڵیان هەبێ لە گفتوگۆو دروستبوون و گەشەو بەردەوامیماندا."

لەم بڕگەیەدا ئەم برادەرانە پسکە پسکی دووساڵەیان لەگەڵ ئەم و ئەودا پشتڕاستکرۆتەوە ، ئەمەشیان هەر قسەیەکی بێ مانایە وەکو ئەوانەی دیکەیان. باشە هەرگیز شتی ئاوا هەبووە کەسێك شەو خەوتبێت و بەیانی زوو حیزبێکی ڕاگەیاندبێت؟ باشە حیزب جەماعییە یا تاکڕەویانەیە ؟ ئەوەندەی بزانین حیزب ڕێکخراوی سیاسیانەی خەڵکە بە جەماعی، هەر لەبەر ئەوەش ناکرێت تۆ حیزبێك ڕابگەیەنیت بێ کردنی پسکە پسك و قسە لەگەڵ کەسانێکدا کە لەڕێی گفتوگۆ و

ئەزمونەوە نزیکی و دووریان لە ڕاو بەچنتەوە، نەبێت. حیزبێك نییە لە دونیادا و نەبووە کە یەکسەر بەیانەکی کتوپڕی لە دەربڕینی پارتەکی سیاسیدا، بڵاوکردبێتەوە ، تەنها ئەوەی کە جیاوازە ماوەکەیە کە چەندی ویستوویە بۆ ئەوەی کە بە ئاشکرا خۆی ڕابگەیەنێت.
ئەوەش دەزانین کە ئەوە بۆچی ناتانەوێت لە حوکمڕانییەکی شکستخواردو و داڕزاو ببنە بەشێك ، ئەویش ، نەك ئەوەی کە خۆتان دەیڵێن، بەڵکو لە بەر چەند هۆیەکە:

یەکەم: دەسەڵاتدارانی هەرێم چی تر لەسەرتان ناکەن و پێویستیان بە ئێوە نییە، هەندێکتان کاتی خۆی لە ناو بە " حیزبی گەڕاند" بوون چەند بە پەرۆشەوە ویستتان لەگەڵ یەکێتیدا ڕێکبکەون بەڵام ئەوان بەو مەرجانەی ئێوە ڕازی نەبوون و قەبوڵیان نەکردن .
دووەم: ئێوە هەندێکتان کە لە دەسەڵاتدا بوون ئیتر لە پلەی باڵا یا خوارتر بەشێکبوون لە گەندەڵی و خراپەکارییەکانی دەسەڵاتی هەرێم. ناکرێت نەزانن گەر بە هەمان پۆشاکەوە بچنەوە ناو ئەو دەسەڵاتە ، خەڵکی نە حسابتان بۆ دەکات و نە بە دەسڕزی خۆیان و میللەتان دەزانن، لە بەر ئەوە پێویستە جلە پیس و پۆخڵەکانی پێشترتان فڕێ بدەن و جۆرەکی نوێ بپۆشن و بە دەمامکەکی ترەوە بێنەوە ناو خەڵك.
سێیەم: ئەوەیەك کە بەشێکتان لە دەسەڵاتدا بوون بەشێکی کەمی کێکەکەتان پێدەدرا، بەڵام ئەوەش هەمویتان دەویست. ئێستا ئەوە دەزانن دەستبەسەراگرتنی هەموو کێکەکە لەم ڕێگا تازەیەوەیە، ئەگەر میللەت باوەڕتان پێبکات و دەستتان لە دەسەڵات گیربێت ، تا ڕادەیەك ڕەنگە ڕووبدات.
بەڕێزان، ئەمە قومارێکە و دەیکەن پێشتر دۆڕاندوتانە و ئێستا دەتانەوێت بیبەنەوە، بەڵام من دڵنیاتان دەکەمەوە ئەوە تۆوی شکستی خۆتانتان هەر لەم سەرەتایەدا، لەهەناو و لەبنهەنگڵی خۆتانا چاندووە.

Zaherbaher.com
زاهیر باهیر
07/12/2021

ســـينارىۆيى برســـێتى بەتـــامى تێربوون.. نوسينى: ڕزگار باهير

١… ڕۆژە… دەشتێكە …دەرەوەيە.
كۆمەڵێك سەگى ڕەش وسپى و قاوەى و بەڵەكى ماندوو و هيلاكى لەڕو لاوازى برسى لە وەڕين و حەپە حەپ و قورسكانەوەدا نيشان دەدرێت.
٢… ڕۆژە … دوكانێكە … ناوەوەيە.
دەستێكى زلى دەسكێش ڕەش لەدەست ماسيەكى هێشتا زيندوو دەدات بەكۆنكرێتـــى ســـەكۆى بەردەم دوكانەكەيـــداو بەچەقۆ تێيـــدەنيشێ و لەتوپەتى دەكات.
٣ … ڕۆژە … شەقامێكە … دەرەوەيە.
وێنەى هەردوو تايەى ماتۆڕێك نيشاندەدرێ لەكاتى لێخوريندا.
٤… ڕۆژە … دوكانى برژاندنى ماسي□ … ناوەوەيە.
خاوەنى دوكانەكە سەرقاڵى ناوسك دەرهـێنانى ماسيەو نيازى ٥٥ ساڵەش دێتە ناو دوكانەكە.
نياز:
كاكە گيان سڵاو .. ماسي□كى گەورەم دەوێت
ئەگەر بتوانن لە دواى سەعاتێكى تر بە دليق□رى
بۆمان بهێنن بۆ سەر ئاوەكەى لاى پردەكە.
دوكاندار:
هەى بەسەرچاو …. بەڵام لەو وشكانيە چى دەكەن
ئاو مانا چيە تێيدا نەماوە بۆ نايەن لێرە بيخۆن مامۆستا.
نياز:
نا كاكە گيان پارەى دليق□ريەكە چەندە دەيدەين و لەوێ
دەيخۆين خۆمان حەزمان لێيە… ئەگەر بەئەركى نەزانى
ئەو ناوسكى ماسى و زيادانەشم بدەيتێ مەمنونم .
نياز دەست دەكات بەگيرفانيداو دەيەوێت پارە بدات بەڵام كابرا دوكاندار دەيوەستينێ ……..
دوكاندار:
پارەى ماسيەكە بدەن بەوەى دەيهێنێت بۆتان ..
چونكە جارێ نازانم چەند كيلۆيە، بەڵام مامۆستا
ئەو ناوسك و پيسيە ناخورێ بۆچيتە.
نياز بە سەر سوڕمانەوە سەيرێكى كابراى دوكاندار دەكات …. هيچ وەڵامى ناداتەوە……………..

٥ … ئێوارەیە … دەشتایی و چەمیکی وشکە …. دەرەوەیە.
لەچاوی سێ هاوڕێکەی نیازەوە کەهەمووویان نزیك تەمەنی خۆین ..ئۆتۆمۆبیلەکەی نیاز دەردەکەوێت و دێت بەرەو ڕویان تا دەگاتە لایان و دادەبەزێ و کیسەیەکی گەورەی پێیە و سەگەکان چوار دەوری دەگرن و یەکێك لە هاوڕێکانی کیسەی ناوسکی ماسیەکان وەردەگرێ لە نیاز و هەڵیدەڕێژێ بۆ سەگەکان کە زۆر بەپەرۆش و بە تامەزرۆوە دەست دەکەن بەخواردنی .

٦ … ئێوارەیە … دوکانی ماسی فرۆشەکەیە … ناوەوەیە.
دەنگی ماتۆڕێك دێت و دەوەستێ پاشان دەکوژێنرێتەوە .. دانەری تەمەن ١٧ ساڵ دێتە ژورێ بۆلای خاوەن دوکانی ماسی□کە.
دانەر:
وەستا گیان هەرچۆنێك بوو ماتۆڕەکەم چاککردەوە.
دوکاندار:
ئەم ماتۆڕە شڕەی تۆ مشتەریەکانی هەموو لێکردم
بۆ خاتری خوا بڕۆ وازم لێبێنە من ب□ تەکسی□کەی
نەوە جوجە دەینێرم بە نیوقیمەت .. ئەم فڕە فڕەم
لە کۆڵکەرەوە.
دانەر:
توو گۆڕی باوکت و باوکم وەستا فازیل بهێڵە ئیشکەم
… بڕوات بێت پارەم قەرزکردووە هەموو شوێنێکیان
بۆ چاککردومەتەوە.. ئەوە دوو ڕۆژە لای فیتەر نفت و
نوێیان کردۆتەوە بۆم … هیچ خەمت نەبێت.
دوکاندار:
هەتیو نازانم چیت لێبکەم بێتاقەت بووم بەدەستەوە …
بەڵام ئەمجارە ئەخیر جارت بێت من ماتۆرم ناوێت
بشکێ … دوای نیو سەعاتی تر ئەو ماسیە بەرە بۆ ئەو
سەرلێشێواوانە دیارە ئێستە ئەوەندەی ترسەرخۆشبوون
سەریان لێتێکچووە لە خوار پردەکەوەن لەو دەشتەیان.

٧ … ئیوارەیەکی تاریکە … دەشتایی وچەمێکی وشك … دەرەوەیە.
هەندێك لەسەگەکان سەریان لەو قاپە سەفەریان□ن□دایە کەنیازو هاوڕێکانی ئاویان بۆ تێکردون و ئاو دەخۆنەوە … ئەندام بتڵێ بیرەی پێیەو دەینێت بەسەریەوە.
ئەندام:
ئەم سەگانە دەڵێی ئێستا لە گۆڕەوە هاتونەتەوە…

شەماڵ:

ئەم زەمەنە پێویستی بە دەنگی وەرین و وەفاو
خۆشەویستی ئەما نەیە.

زەنگی تەلەفونەکەی نیاز دێت و وەڵام دەدا تەوە ....

نیاز:
بەڵێ ئەوم … کاکە گیان هەر لەولای پردەکەوە
بەدەستی ڕاستا وەرەخوارێ … ما تۆڕت پێیە ..
ئێ زۆرچاکە…
ڕزگار:
جاکەس هەیە ئەم جێگەیە نەزانێ… چەمێکی بێ
ئاووخاکێکی وشکی بێ بەرهەم پڕیش لە گیانەوەری
برسی….

٨ … ئێوارەیە … سەرەڕێگایەك … دەرەوەیە.
ما تۆڕێکی کۆنی نیمچە شڕ نیشاند□ر□ کەدانەر لێیدەخوڕێ ول□ بەشی دواوەی قەفەزێکی سوری لێبەستراوەو خواردنی تێدایە بەخێرایی دەڕوات تائەوکاتەی ما تۆڕەکە لەپڕ لە تاسەیەکی چاوەڕوان نەکراو دەدات و بەرزد□ بێتەوە و وەردەگەڕێ.

٩ … ئێوارەیە … دەشتایی و چەمێکی وشکە… دەرەوەیە.
سەگەکان بەئارامی لەوناوەدا دێن ودەچن و پاڵدەکەون. نیاز و هاوڕێکانیشی خەریکی خواردنەوەن… لەم کاتەدا زەنگی تەلەفوونەکەی نیاز لێدەدات.
نیاز:
چۆنی کاکە!!!!!ناتوانیت بێیت؟ بۆ کاکە تۆ ئێستا
ووتت بۆتانی دێنم … ئێستا بۆ پەشیمان بوویتەوە.
دەنگی دانەر ل□ تەلەفونەکەی نیازە دێت ....
دەنگ:
بەکەڵك نایە ماسی□کە سارد بۆتەوە وەرن لە دوکان
ماسیەکی ترتان بۆ دەکەین.
نیاز:
ئێمە ئەمانەوێ لێرە بیخۆین … چۆن با سارد بێت
کێشە نیە …سەیری تۆ برالە.. بەکەڵکنا یە!!!!!!
باشە کاکە بابزانم …خواحافیز .
هەموویان سەیری نیاز دەکەن چاوەڕێن قسەیان بۆ بکات ....
شەماڵ:
چی بووە بۆ قسەی گۆڕی .. یەعنی چی سارد بۆتەوە!

ئەندام:
دیارە شتێك بووە .. ناڵێت بۆم نادۆزرێتەوە دەڵێت
دەڵێت ساردبۆتەوە… شوێن لەمە ئاسانتر نیە .
شەماڵ:
ئیتر ئەوە بڕوبیانووە.. ساختە چیە..
ڕزگار:
ئێ جەماعەت ئێرەش خەریكە ب□ تەواوی تاریك د□ بێت
دەڵێن چی بیكەین بەشەو و بچین لای ماسی فرۆشەكە
بیخۆین.
نیازو هاوڕێكانی فكرەی ڕۆیشتن بۆ لای ماسی فرۆشەكە بەگونجاو دەزانن و خۆیان كۆدەكەنەوە….

١٠ … ئێوارەیە … سەرڕێگای نزیك پردێكە … دەرەوەیە.
دانەر خەریكی چاكردنی ما تۆرەكەیەتی كە بەوەرگەڕانەكە شكاوە سەبەتە سورەكەی پاش ماتۆڕەكەش شكاوەو خواردنەكەی ناویشی لەسەر زەوی□كە كەوتووە …. لەگەڵ خەریك بوونی بە ماتۆڕەكەی ، دانەر فرمێسك بەچاوانیا دێنە خوارێ، لەم كاتەدا نیاز و هاوڕێكانی بەئۆتۆمۆبیل دێن و لەنزیك دانەرەوە دەوەستن … دەنگی سەگەكانیش دێت.هەر لەپەنجەرەی ئۆتۆمۆبیلەكەوە یەكێكیان پرسیار لە دانەر دەكات.

ئەندام:
تۆ بوویت بەماتۆڕ ماسی□كەت بۆ ئەهێنایین؟

دانەر بەشەرم و جۆرێك بەدزییەوە چاوە فرمێسكاوی□كانی دەسڕێ و بە سەر جوڵەی بەڵێ وەڵام دەداتەوە.
نیازو هاوڕێكانی دادەبەزن دەبینن ماتۆڕەكەی شكاوەو خواردنەكەی بۆ ئەمانیشی هێنابوو لەولاوە لەسەر
زەوی□كە كەوتووە، هەموویان زۆر بەسۆزەوە سەیری دەكەن.

دانەر:
بیوورن ئاوام لێهات بۆیە نەمتوانی خواردنەكەتان
بگەیەنمێ بەڵام دەتوانن بچینەوە دوكان و لەوێ لە
خزم□تتان د□بم.
نیاز:
بای چەند بوو ماسی□ك□ و دلیف□ریەكەت؟
دانەر:
هیچ ناكات ئێوە هیچتان نەخواردووە.

شەماڵ:
چۆن دەبێت تۆ زەرەر بکەیت.. ئەگەر نایڵێیت دەچین
لەدوکانەکە پارەکەی دەدەین.
دانەر:
نا ..نا .. بای بیست هەزارە … بەس ئاخر چۆن دەبێت
پارەبدەن.

جەماعەت پارە دەردەهێنن بۆی کۆدەکەنەوە و بەزۆر دەیدەنێ ....
شەماڵ:
فەرموو ئەوە بیست پێنج هەزاربۆ ماسییەکە ئەوەش
سی هەزار بۆ چاکردنەوەی ماتۆڕەکەت.
دانەر:
نا بێت بەخوا چۆن شتی واد□ بێت ....
جەماعەت بەزۆر دەیکەن بە گیرفانیاو باوەشی پێدادەکەن و دڵی
دەدەنەوە … سەگەکان ک□ بەدوای ئۆتۆمۆبیلەکەدا هاتبوون خەریکی
خواردنی ماسی و خواردنەکەن کە دانەر بەدلیڤەری هێنابووی کە لەسەر
زەوی کەوتووە.
نیاز:
وەرە کوڕم باتبت□ینەوە بۆ دوکان چی دەکەی لەم
چۆڵەوانییە بەم شەوە.
دانەر:
نا بێت چۆن ئێوە عەزێت دەدەم ..دوای ئەوەش د□ بێت
ماتۆڕەکەم بەرمەوە.
شەماڵ:
بڕۆ باوکم عەزێت نیە … ماتۆڕەکەشت بەیانی
ب□ پیکابێك بەرەوە.
دانەر:
ناتوانم بێم وەستاکەم ئاوا بمبینێ دەرم دەکات.
ئەندام:
ئەوەیان کێشە نا بێت نزیک دوکانەکە داتدەگرین.
دانەر:
ئاخر تەلەفوونم بۆ هاوڕێیەکم کردووە ئەویش ماتۆڕی
هەیە و شتی چاکردنیش لەگەڵ خۆی دێنێت ئێستا بەڕێوەیە
بەرەو ئێرە دێت. توخوا بمبورن ئێوەم بەبرسێتی هێشتەوە.
نیاز:
کوڕەکەم ئێمە تێر بووین هەر نان ناخۆین و ناشچین
بۆ دوکانەکەشتان بڕوات بێت… دەی مادام وایە ئێمە

دەڕۆین.
هەموویان خواحافیزی لێدەکەن سواری ئۆتۆمبیلەکە دەبن دەڕۆن.......................

١١ … شەوە … شەقامەکی دەرەوەی شار… دەرەوەیە.
دەسکی بەنزین زیادکردنی ماتۆڕێك نیشان دەدرێ لەکاتی لێخوریندا، لەسەرشەقامەکی دەرەوەی شار کە بەخێرایی دەڕوات.
١٢ … شەوە … شەقامەکی دەرەوەی شار… دەرەوەیە.
سەر هەمان ڕێگاوبانی دیمەنی ١٢یەو تەواوکەرێتی… تەنکەرێکی نەوت نیشاندەدرێ دەنگی گۆرانی تورکی دەبسترێ و شۆفێرەکەی سەرقاڵی جگەرە خواردن و قسەکردنە بەتەلەفوون، لێخورینەکەی خێرایە … لەم کاتەدا لە ناکاو لەگەڵ ماتۆڕی دیمەنی پێشوو بەتەواوی نزیکی یەك دەبنەوە و دەنگی ئیستۆپی تایەو زرمەیەکی گەورە دێت لەگەڵ وێنەی خشاندنی تایە.

١٣ … شەوە … سەر ڕێگای پردەکە … دەرەوەیە.
دانەربەلای ماتۆڕە شکاوەکەی لەسەر بەردێك دانیشتووە و چاوەڕێیە، سەگەکانیش لەو چواردەوری پاڵکەوتون جارجارێك دەنگی وەڕین وقوروسکانەوەیان دێت لەوشەوە تاریک و بێ دەنگەدا.
کۆتایی.

دڵشاد کاوانی نەوی دەچێتە نێو فیستیڤاڵێکی ئەدەبی ئیسپانی □و… شەهلا رحیمی

دڵشاد کاوانی ئەو نووسەرە گەنجەی کورد کە نەوی دەچێتە نێو فیستیڤاڵێکی ئەدەبی ئیسپانی، کەچی شوناسی لە نێوان دوو وڵات و نەتەوە گوم دەبێت

شەهلا رحیمی: لە ئینسایکلۆپیدیای ئازادەوە.

گەلی کورد ئەو نەتەوە ژێردەستەیە کە کەپیتالیزمی جیهانی و گەلانی

سەردەستە لە دێر زەمانەوە لە نێوان خۆیان دا جەنگ و موبارەزەیان لەسەر شکست پێهێنانی و قوماریان لەسەر ئینجاز و دەسکەوتەکانی کردووە، زۆر جاریش داهێنەرانی ئەم گەلەش لە کۆنەوە تا ئێستاکینە بوونەتە قوربانی یاری نێوان گەلانی دیکە، ئەمان خۆیان کردۆتە خاوەنی دەستکەوتەکانی مێژوویی کورد لەسەرجەم بوارە جوداکان هەروەک زەردەشت و کاوە و زوحاک، سەلاحەددینی ئەیوبیی و عەبدولباست عەبدولسەمەد و سلیم بەرەکات، ئیبراهیم یونسی و یاشار کەمال، تاد.. ئەوەی زۆر سەرنجی منی بەخۆی ڕاکێشا و جێگەی تەئەسوفە دواین هەوڵی شێوانی شوناسی کوردی، ئەمیش رووی لە گەنجەکە کە بە خۆرایی لە دونیای ئەدەب دا سەر و سەربوردەی دەرکەوت و جێگەی پێنجەی خۆی لەسەر کایەی ئەدەبی دا نەخشاند، هەڵبەتە بە چاپکردنی ڕۆمانێک لە ژێر نێوی بە ڕێگاوە دا، کە وەک یەکەم ڕۆمانی سادیستی و ماسۆخیزمی دەرکەوت. ئەم بەرهەمەی نووسـەر دوای ئەوەی لە ڕووی تەکنیـك و گێڕانەوە و نەوەڕۆك بە تەواوی لە ڕۆمانەکانی تری پێش خۆی جیاوازە بوو، گرنگی ڕۆمانەکە لەوەدایە یەکەم ڕۆمانی سادیستی ماسۆخزمییە کە بە ڕۆمانی توند یان خوێنی دەناسرێن، کە لە دوای ڕۆمانەکانی دۆناتا ئەلفۆنیس فڕانسە دیسادی فەرەنسی و فۆن زاخر مازۆخی نەمساووی ئەم ڕێچکەیە تازە نووسراوەتەوە، کە لە جیهانی فارسی و ئەرەبیش و وەك پێویست کاری لەسە نەکراوە. هەرچەندە نەجیب مەحفوزی ئەرەب و سەلیم بەرەکات لە هەندێك لایەنی نێو ڕۆمانەکەیان هەوڵیان داوە کەسییەتی توندئاژۆ و خوێنڕژی دەربخەن، وەلێ بەهۆی داخراوی کۆمەڵگەی ئەرەبی نەیچوونەتە قووڵایی سادیزمەوە، بۆیە بە ڕۆمانی سادیستی هەژمار ناکرێن. بۆ کورد جێگەی ئیفتخار و شانازییە کە دڵشاد کاوانی ڕۆمانەکەی تاقە ڕۆمانی کوردییە بەرلەوەی تەواوی دەقی ڕۆمانەکە وەربگێردرێتە سەر زبانەکان، لەسەر ئاستی نێوەندی ئەرەبی و فارسی و ئینگلیسی لەسەری نووسراوە. لەوانە ڕۆژنامەکانی سەباح نیوسی توونسی و سەباح جەدیدی ئێراقی بە زبانی ئەرەبی و بیبیسی بە زبانی فارسی و ئینگلیسی و ڕۆژنامەی هامشەهری فارسی و چەند پەیج و کاناڵەی دیکەی ئێراقی و ئێرانی باسیان کردوە. هەر ئەمەش بـووە هۆی ئەوەی کە پیـدرۆ خوسـێ ئەنـدامی پێشـووی شـورای پارلەمانی ئیسپان و ئوستادی زانکۆ ، لەکاتێکدا هەشتا ڕێچکەیەکی ڕاستەقینەی ڕۆماننووس لە نێوان ئێران و ئێراق و یەکلای نەبۆتەوە، لە سەردانێکی بۆ ئێران لەپاڵ ژمارەیەک کتێبی ئەدەبی دیکەی فارسی ئەم ڕۆمانە کوردییەی ئیختیار کرد و خستییە ناو ساکی کتێبەکانی بۆ بەشداریکردن لە ئامادەسازی فیستیڤالی لۆکالی زانکۆکانی غرناتە و کومبلتنسەی وڵاتی ئیسپان بۆ ئەدەبی ڕۆمان بە زبانە جوداکانی گەلان، وەک ئەرەبی و ئەمازغی و زبانە ئارییاییەکان لەو وڵاتە.

ئەمەش وایکرد کە شوناسی لە دایکبوون و ڕەچەڵەکی ڕۆمانـنوسی گەنج، بە دەستی ئەنقەست یاخود بە نائاگاهی لەنێوان فارسبوون و کوردیبوونی ڕۆماننووس بشێوندرێت، کەچی لە کاتێک دا نووسەر خۆی لە زیندەگی دایە، بەبێ پێشتر نووسەر ڕوونکردنەوەیەکی لە میدیاکانی باشوور لەوانە ڕۆژنامەی زاری کرمانجی، وەبسایتی کوردستانپۆست، دەنگەکان، بڵاو کردەتەوە، نیگەرانی خۆی نیشان داوە کە بەشێک لە میدیا نێوخۆیی و جیهانییەکان بەهۆی پشتبەستن بە ڕاڤەیەکی فەرهەنگی فارسی (واژە یاب)واتە (ڕاڤەی وشەکان) کە گەورەترین تۆڕی فەرهەنگی فارسییە لەسەر ئاستی ئێران، ڕاڤە و لێکدانەوەی بە زیاتر لە یەك ملیۆن وشە و ئیدیۆمی زبانی فارسی کردووە. واژەیاب ڕاڤە و شیکاری بۆ وشەی (کاوانی) کردوە کە نووسەر وەکوو هێز و بنەماڵەکەی هەڵگری ئەم پاشنەوەیە، بەپێی دەشاد کاوانی دەڵێ: پاشنەوی کاوانی نەوی بنەماڵە و هێزەکەمە کە زیاتر لە دوو سەت ساڵە کۆچیان کردوە و هاتوونەتە باشوور و بۆتە نازناوی نووسینم، کە واژەیاب کە وشەی (کاوانی) بە دەرفشی کاویانی و ئاڵای ئەختەرییان گرێ داوە، بردویانەتەوە سەر ئەسفەهان، کە ئەمە هیچ ئیرتیباتی بە نەوی منەوە نییە، ئەوەش بۆتە هۆکار بە بە فارس کردنم، بەبێشە میدیاکان منیان بە نووسەر و ڕۆمانووسەکی کورد نەناساندوە.

کاوانی گوزارشتی زیاتر دەدات و دەڵێ: ڕاستە من لە دایکبوونم شاری قەزوێنی ئێرانە، ئێستا دانیشتووی شەقڵاوی هەولێرم. لە ئێوان مەبەستیان بووە، من وەك نووسەرێکی فارسی یان ئێرانی بناسێنن، لە کاتێکدا من کوردم و خەڵکی باشووری کوردستانم. لە کاتێک دا دەشاد کاوانی تاقە نووسەری کوردە کە لە تەمەنێکنی جەوانی و گەنجیەوە خاوەنی دە خەڵاتی ئەدەبیی و هەشت بڕوانامەی ڕێزلێنانە، لە دیدارێکی ئەدەبی دا کە لە پێلێتیک دیار لە تیف لەگەڵی سازداوە نایاشارێتەوە و ئەم ڕاستییە تاڵە دەخاتەڕوو، کە بەختی نووسەرانی کوردە کە نەوەندی ئەکادیمی و ئەدەبییە کوردییەکان بە گشتی پشتگوێ خراوون. دەستەوەستانن لەبەرامبەر گرینگیدان بە نووسەری نەوخۆ و تەنیا ڕوویان لە نووسەرە بەگانەکانە و لە یەك جیانەکردنەوەی باش و خراپ و دەقی زیندوو و دەقی کرچ و کاڵ. گلەیی لە حکومەت و دەزگە و نەوەندە ئەدەبییەکانی باشوور دەکات کە خۆیان بە خاوەنی نازانن، کە لە نیشتمان و ڕاتەکەی خۆی لای لە نەکراوەتەوە. لە کاتێک دا گەلانی دی شانازی پێوەدەکەن، ئەو خۆی بە بە نازاترین نووسەر دەزانێت چونکە هیچ فکرێکی سیاسی لە پشتەوە نییە و هەموو دەرگاکان لە ڕووی دا داخراوون. لە بەرامبەردا نووسەری خراپ و بە نەونیشان گەورە دەکرێن.

دەشاد کاوانی جگە لە ڕۆمانی بەڕەگاوە کەمەڵێ چیرۆکەکی دیکەی هەیە

بە نەوی نەبەرەی مەرگم دیت، کە ئەو نووسەرە لە باشوور بە قەڵەمی هەزاران مەعرفی بووە. من خۆم دوای هەوڵ و تەقەڵایەکی زۆر توانیم لە ڕێگەی هاوڕێ بابەکی ئازیز، لە بەکان وێنەیەکم لە ڕۆمانەکە دەستکەوێت و بیخوێنمەوە، بەڕاستی بە پێداهەڵگوتن ڕۆمانی بەڕێگاوە یەکێکە لە جوانترین و باشترین ڕۆمانە کوردییەکان، شایانی ئەوەیە هەرچی زوویە لەلای وەرگێڕانەوە بخرێتە سەر زبانەکانی دیکەی جیهانی مەخسوسەن زبانی فارسی، بە ناساندی ئەدەبی بەرزی ڕۆماننوسی کوردی ئاشابوون بەم شاکارە جوانە، وەلێ بەداخەوە دەشاد کاوانی نووسەری ڕۆمانەکە بە وێب سایتی دیدی منی گتبوو: کە داوای سێ ملیۆن دیناری پوڵی ئێراقی لە کراوە بە وەرگێڕانی ڕۆمانەکەی کەچی ئەو ئەم بڕە پوڵەی نییە بیدات و دەزگە پەخش و وابەستەکانی ئەدەب بە ئەم مەبەستە کەمەکی ناکەن، خەڵکی دیکە خۆی بە خاوەنی ڕۆمانەکە دەزانێت و کەچی لەبەرابەر ئەمە دا بە هەزاران دۆلا لە باشوور بە ئاهەنگ و کلیپ و سەمای ڕۆژئاوایی خەرج دەکرێت.

-———————

سەرچاوەکان

کوردی

-دەیانەوێت بە زۆر بمکەن بە فارس، من ڕەچەڵەکم کوردە و کوردستانیم. دەشاد کاوانی کوردستان پەست.

- دەشاد کاوانی دووەم کتێبی بڵاو دەکاتەوە. ڕۆژنامەی وشە محەمەد میران.
- بە دەشاد کاوانی قەڵەمی هەزاران. قەڵەمەکەت ون مەکە ، ئەگینا ژیان دەمرێت….!میدیا خۆشناو. قەڵەم.

وێبەکان

-https://galawej.com/.html گەلاوێژ.

- https://ckb.wikipedia.org/wiki وکی پیدیا.

فارسی

-لام تاکام https://lamtakam.com/dictionaries/dehkhoda/

عەرەبی

- الصباح جيديد. الاثنين 17 اب 2020 العدد (4447) محمد هيلالي.

له ژنە شۆڕشگێڕەکانی کورد (قەدەم خێر).. رەزا شوان

“قەدەم خێر ئەی خوشکی پۆڵایین …. کۆشکی پەهلەویت هێنایە لەرزین”
کورد لە زووەوە وتوویەتی:” شێر لە لانە دەرچێ چ نێر چ مێ ” مێژووی دێرین و نوێی پڕ لە شانازی و شکۆداری گەلەکەمان، لاپەڕە زێڕینەکانی بە ناوی دەیان ژنی هەڵکەوتووی کوردمان لەهەموو بوارەکاندا ڕازاندۆەتەوە، کە هەریەکەیان لە بوارێکدا ڕوڵێکی بەرز و گرنگی بینیوە لە خزمەتکردن و بەرگریکردن لە کورد و کوردستان، لە زانست و زانیاری، لە بنیاتنانی شارستانیدا. لە ناویاندا شازادە و میرزادە و سەرکردە و شۆڕە سواری ئازا و دلێر و شۆڕشگێڕ و پێشمەرگە و شەرڤان و گەریلا و فەرمانڕەوا و زانا و سیاسەتمەدار و شاعیر و نووسەر و ئەفسەر و پارێزەر و میدیاکار و چالاکوان هونەرمەند و مامۆستای زانکۆ و.. تا دەگاتە پەڕلەمانتار و وەزیر.

ئەگەر گەشتنامە و یادداشتنامە و کتێب و نووسینەکانی ئەو گەشتیار و گەڕیدە و رۆژهەڵاتناس و کوردناس و بازرگانە بیانییانە بخوێنینەوە، کە هاتوونەتە کوردستان و بە چاوی خۆیان ڕۆڵ و هەڵس و کەوتی کچان و ژنانی کوردیان بینوە، بە ویژدانەوە لە سەریان نووسیون. هەموویان جەخت لەسەر ئەو ڕاستییە دەکەن، کە کچان وژنانی و کورد، نموونەی کچان و ژنانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستن. لە ژنانی تورک و فارس و عەرەب ئازادتر و سەربەسترن. لە هەموو بوارەکاندا شان بەشانی پیاوان تێدەکۆشن و خزمەت دەکەن. لە بەرگری و شەڕیشدا لە جیهاندا بێوێنەن و بوونەتە نموونەی شۆڕشگێڕی و قارەمانێتی بۆ ژنانی جیهان. چەندین داستانی قارەمانێتی و نەبەردیان تۆمارکردوون. نەیارانی گەلەکەمان ل□ پێش دۆستەکانماندا، دان بەم راستییەدا دەنێن.
یەکێک لەو ژنە ناودارانەمان، میرزادە (قەدەم خێر)ی نەمرە، کەڵە ژنێکی قارەمان و شۆڕەسوار و سەرکردەیەکی شۆڕشگێڕی دلێر و چاونەترس و بەجەرگی کورد بوو، کورد و کوردستانپەروەرێکی کەم وێنە بوو، کوردستانی لە گیانی و ژیانی لەلا شیرینتر و لە پێشتر

بوو. قەدەم خەیر شۆڕشگێڕێکی نەتەوەییمان بوو. هیوا و ئاواتی ئەوەبوو کە هەموو بستێکی خاکی کوردستان لە داگیرکەرانی ڕەگەزپەرست و بێویژدان ڕزگار بکات. بۆ هێنانەدیی ئەم ئامانجە پیرۆزەش، لە گیانبازی و لە مردن سڵی نەکردەوە. چیتر جەور و زوڵم و ناڕەوایی و چەوسانەوەی کوردی، لەلایەن شای ئێران ڕەزا شا پەهلەوییەوە، پێ قبووڵ نەکرا "کەم بژی و کەڵ بژی"ی لە لای لە ژیانی ژێردەستی و دیلێتی پێ خۆشتر بوو. بۆیە چەکی کوردایەتی و مەردایەتی کردە شانی و لە ناوچەی (پشتکۆ) لە چیاکانی زاگرۆس، لە لوڕستانی بچووک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، جاڕی ڕاپەڕین و شۆڕشی ڕاگەیاند. ویستی سەربەخۆیی لورستان ڕابگەیەنێت. بیکات بە دەروازەیەک بۆ ڕزگارکردنی هەموو کوردستان.

ناوچەی لوڕستان لە زۆربەی سەردەمەکاندا، لە سەردەمی عەباسییەکان تا دەگاتە سەفەوییەکان لە ئێران، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، میرنشینە کوردە فەیلییەکان فەرمانڕەوایی ناوچەکەیان دەکرد، نیمچە سەربەخۆ بوون.

قەدەم خەیر لە بنەماڵەیەکی ناسراوی کورد و کوردستان پەروەر، لە ساڵی (١٨٨٩) دا، لە باکووری شاری (ئەندیمەشک) لە ناو چیا سەرکەشەکانی لوڕستان لەدایک بوو. کچی میر (قەندی قەڵاوەندی) یە، کە سەرکردەی ناسراوی هۆزی قەڵاوەندی فەیلی بوو. قەدەم خەیر تەنیا خوشکی (٩) برا بوو. کچێکی زیرەک و جوان و شۆخ و شەنگ و باڵا بەرز و بەژن ڕێک بوو . شووی بە میرزادەیەکی قەڵاوەندی کرد. کوڕێکیان هەبوو. وشەی (قەدەم خەیر) یش بە واتا (پێ بەخێر)ە.

قەدەم خەیر هەشتا نیوچە کچ بوو، بەشداری لە هەموو ئەو شۆڕشانەدا کرد، کە براکانیان لە دژی سوپای ئیران کردیان. ئازا و چاونەترس و نیشان شکێنەکی لێهاتوو بوو.

ڕەزا شای ئێران، بە بیانووی چاکسازییەوە، سوپایەکی گەورە و دڕندەی ڕەوانەی ناوچەی لوڕستان کرد. ویستی بە سەرکوتکردن و کوشتن و تۆقاندن و بە زۆرداری دەسەڵاتی خۆی بەسەر ئەو دەڤەرەدا بسەپێنێت. ئەم نیازە گەڵاوەشی بە ئاسانی بۆی نەچووە سەر. سوپاکەی ڕووبەڕووی بەرگری و شۆڕشێکی سەخت بۆوە. شۆڕشگێڕانی لوڕستان بە سەرکردایەتی میر (شامراد خان) جوامێرانە بەرگرییان لە ناوچەکەیان کرد و زەبر و زیانێکی زۆریان لە سوپاکەی ئێران گەیاند.

دوای ئەوەی کە (شامراد خان) ی برای، کە سەرکردەی شۆڕشگێڕان بوو، لە ساڵی (١٩٢٥) لەگەڵ برایەکی تری و هاوژینەکەشی لە شەڕێکی

سەختی دەستەویەخەدا، لە بەرزاییەکانی (گاوازین) دا،
فێڵفێڵیان لێیان کرد و شەهید بوون. قەدەم خێر بۆ کوشتنی
نامەردانەی دوو براکەی و هاوژینەکەی زۆر تووڕە و ڕق ئەستوور
بوو. ئەم نامەردی و ناهەقییەی شای پێ قبووڵ نەکرا. شوێنی شامراد
خانی برای گرتەوە و بڵێسەی شۆڕشی گەشتر کرد و ئاڵای بەرگری لە
لوڕستان بەرزکردەوە و درێژەی بە خەبات و شۆڕش دا. بەڵێنی دا
کە زۆرداری و ژێردەستی و مل کەچی قبووڵ نەکات و نەهێڵێت
وڵاتەکەی ببێت بە پاروویەکی ئاسان و شای ئێران قووتی بدات. لە
ماوەیەکی کەمدا توانی هێزێکی باش لە فەیلییەکان پێکبهێنێت.
جاڕی راپەڕین و شۆڕشی دا. خۆشی بوو بە سەرکردەی شۆڕشەکە.
بارەگای شۆڕشەکە لە (پشتکۆ) لە شاخەکانی زاگرۆس لە ناوچەی
لوڕستان بوو. ویستی سەربەخۆیی لوڕستان رابگەیەنێت.
شۆڕشەکەی قەدم خێر هاوکات بوو لەگەڵ شۆڕشەکەی سەرکردەی گەلەکەمان
سمکۆی شوکاک و شۆڕشی ئەزەرییەکان لە ئێران. بەراوردکردنی
قەدەمخێری کورد لەگەڵ کچە سەرکردەی شۆڕشی فەرەنسا «ژاندارک»
کە لە دژی ئینگلیزەکانی داگیرکەری وڵاتەکەی بوو. قەدەم خێر
و ژاندارک تا رادەیەک لە رووی ئامانجەکانیانەوە لەیەک دەچوون،
هەردووکیان نیشتمان پەروەر و ئازادیخواز و رزگاریخواز
بوون. بەڵام قەدەم خێر لە ژاندارک ئازاتر بوو.
هەردووکیان زۆر بە نامەردی شەهید کران.

میرزادە “قەدەم خێر” کچی میر” قەندی قەلاوەندی”یە کە یەکێک
بوو لە میرەکانی میرنشینی لورستانی بچووک. لە هۆزی لوڕی
فەیلییە، کە بە قارەمانی و جوامێری و خۆشەویستی و دڵسۆزی و
هاوبەستەبوونیان بە کورد و کوردستان ناسراون.
مێژووی جیاواز دەربارەی ساڵی شەهیدبوونی قەدەم خێر هەیە. لە
هەندێ سەرچاوەدا ساڵی (١٩٢٩) ز، بە ساڵی کۆچکردنی دانراوە.
لە هەندێ سەرچاوەی تردا ساڵی (١٩٣٣) ز دانراوە. پێموایە
کەیەکەمیان لە راستییەوە نزیکترە. بە تەلەفۆن پەیوەندیم لەگەڵ
چەند خوشک و برایەکی ڕۆشنبیری فەیلیمان کرد. ئەوانیش
نەیان زانی.
شۆڕشگێڕانی لوڕستان بە سەرکردایەتی قەدم خێر، چەندین جار و
لە چەندن لاوە، شێرانە پەلاماری سوپاکەی رەزا شایان دا، لە
شەڕی” بیرانوو” دا بە سەرکردایەتی قەدەم خێر، زەبرێکی گەورە و
زیانێکی زۆریان بە سوپای ئێران گەیاند و و زەخیرە و چەک و
جبەخانەیەکی زۆریشیان لەو شەڕەدا دەستکەوت. شای ئێران
ویستی سەرۆکەکانی هۆزەکانی کورد بە پارە و پایە بخەڵەتێنێ و

بیان کات بە جاش و بیان کات بە گژی شۆڕشگێڕەکاندا. شەڕی کورد بۆ کورد بکات. بەڵام کەسیان ئەم ناپاکییەیان قبووڵ نەکرد و ڕازی نەبوون کە دەست بخەنە خوێنی براکانیانەوە.

سوپای شاه چەند هێرشێکی تری کردە سەر شۆڕشگێڕەکان. بەڵام لە بەردەم بڕوای پۆڵایین و هەڵمەت و لێدانی گورچکبڕی شۆڕشگێڕەکاندا، خۆیان ڕانەگرت و تووشی شکستی و زیانێکی زیاتر بوون. شۆڕشگێڕەکان لە ماوەیەکی کەمدا توانیان زۆربەی ناوچەکانی لوڕستان لە سوپای داگیرکەری ئێرانی پاک بکەنەوە.
قەدەم خێر نامەیەکی بۆ شێخ مەحموودی حەفید نارد. لە نامەکەیدا باسی ئەو ستەم و زۆرداریيەی کردبوو کە لێیان دەکرێ. باسی لەوەش کردووە کە چۆن ڕەزا شا پەهلەوی بە ناڕەوا و بە نامەردی میر (شامراد خان) ی کاکی کوشتووە. هەر لەو نامەیەدا، داوای لە شێخی نەمر کردووە، کە هێزەکانیان، بکەن بە یەک و بە یەک هێزەوە پەلاماری داگیرکەران لە ڕۆژهەڵات و لە باشووری کوردستاندا بدەن. چونکە دەیزانی کە هێز لە یەکێتی و لە یەکڕیزی دایە. ئەوەشی بۆ نووسیوە من ئامادەم هەموو شۆڕشگێڕەکانمان، بخەمە ژێر فەرماندەی بەڕێزتان، لەگەڵ هەموو ئەو چەک و جبەخانەیەش کە هەمانە، کە بەشی دوو ساڵی شەڕکردن دەکەن. بەڵام شێخ مەحموود گوێی بە نامەکەی نەدا بۆ هەندی نەزانی و بە دەنگی داخوازییەکەیەوە نەهات. گوایە شێخ لەوە ترساوە، ئەگەر ڕێکەوتنێکی وا بکات سوارەکانی لێی دووردەکەونەوە. چونکە لەوانەیە ئەوان بە هەڵە لێکیبدەنەوە و وابزانن کە شێخ لە پێناوی سەروەت و سامانی میرزادەیەکی دەوڵەمەندا، ئەم ڕێکەوتن و یەکگرتنەی کردووە.

ڕەزا شای پەهلەوی، دوای ئەوەی کە چەند جارێک سوپاکەی شکستی هێنا، پەنای بۆ فڕوفێڵ و درۆ و پیلان برد. شاندێکی بە کۆمەڵێک دیاریی بە نرخەوە، بۆ لای قەدەم خێر نارد، بەڵێنی ئەوەیان داوە کە شا بڕیاری لێبووردنی گشتی بۆ هەموو چەکهەڵگرتووەکان دەرکردووە و بڕیاری ئەوەشی داوە، کە کۆمەڵێک چاکسازی و ئاوەدانی لە لوڕستاندا جێبەجێ بکات و باری گوزەران و ژیانی دانیشتوانیشی خۆشتر دەکات، داواشی کردووە کە قەدەم خێر شووی پێ بکات. قەدەم خێر زۆر لە شاندی نێراوەکەی شا تووڕە بوو. وتی: چی دیارییەکتان هێناوە هەرهەمووی لەگەڵ خۆتاندا بیان بەرنەوە، دەقی ئەم قسەیەی منیش کە وەڵامی

داخوازییەکەی شایەکەتانە، پێی ڕابگەیەنن کە قەدەم خێر وتی:"من ژن نیم تاکو شوو بکەم، بەڵکو تۆ ژنیت". قەدەم خێر بە باشی لە نیاز و مەبەستی گڵاوی شای بێڕەوشت تێ گەیشتبوو کە چییە.
کە ئەو وەڵامەی قەدەم خێریان بۆ شا ڕاگەیاند"من ژن نیم و تۆ ژنیت" زۆر گرژ و تووڕە بوو. سوپایەکی زەبەلاحی بە بەهێزترین چەکی قورسەوە بەرەو لوڕستان بەڕێکرد. دەستیان لە هیچ کەسێک نە دەپاراست و بە سەدان منداڵ و ئافرەت و پیری بێ گوناهیان کوشت، بە دەیان ئاوایی لوڕستانیان کاولکرد و تێر و وشکیان سوتاند، تاڵان و دزییان کرد و سیاسەتی قڕزەوەنی، سەر بۆ ئێمە و ماڵ بۆ ئێوە و زەوی سوتماکیان جێبەجێکرد. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا سەرکەوتنیان بە دەست نەهێنا و نەیان توانی شاخەکانی دەڤەری لورستان بگرن. شۆڕشگێڕەکان لە دیوی گەرمیانی باشووری کوردستاندا ڕیزەکانی خۆیان ڕێکخستەوە و دووبارە هاتنەوە بۆ دیوی لورستان و لە چەند قۆڵێکەوە هێرشیان کردە سەر سوپاکەی شای ئێرانی داگیرکەر و زەبرێکی کاریگەر و زیانێکی زۆریان بۆ سوپا بەزیوەکەی ئیران گەیاند. شای ئێران کە زانی ئێستەمە کە بتوانێت بە زەبری هێز و لەشکرکێشی بەسەر شۆڕشگێڕاندا زاڵ بێت و کۆتایی بە شۆڕشەکەی لوڕستان بهێنێت. کە شێوەی پارتیزانییان دەکرد. شای درەزن دووبارە کەوتە فڕوفێڵ کردن و سوێندخواردن و بەڵێنی درۆ و پیلانێکی چەپەڵ و گڵاوتر. ئەمجارەیان ویستی لە ڕێی ئایین و دڵپاکی و خۆشبڕوایی قەدەم خێر و فەرماندەکانی شۆڕشەکە بخەڵەتێنێت. شا شاندێکی تری بۆ لای قەدەم خێر نارد، کە پێکهاتبوون لە چەند مەلایەک و چەند سەرۆکێکی هۆزێکی کورد، کە نامەیەکی تری بۆ پێیاندا ناردبوو، هەر بە ئەم شاندەدا، نوسخەیەکی قورئانی بە دیاری بۆ قەدەم خێر ناردبوو، کە لەسەر بەرگی یەکەمی قورئانەکەدا، شای درەزن مۆری شوێن دەستی خۆی لەسەر مۆرکردبوو، تا بڕوای پێبکەن و دڵنیابن، گوایە شا موسوڵمانێکی لە خواترسە و دەستی بە ئەم قورئانەدا داوە و نیەتی پاکە و قورئانەکەش شاهیدە. ئەوەشی بۆ نووسیبوو، کە دووبارە بڕیاری لێبووردنی گشتی دەرکردووە، کە بەبێ مەرجێک هەموو چەک هەڵگرێک دەگرێتەوە. لێپێچینەوەش لەگەڵ هیچ چەکدارێکدا ناکرێت. هەمووشتان دەگەڕێنەوە بۆ ناو ماڵ و منداڵی خۆتان. و لورستانیش لە جاران ئاوەدانتر دەکەینەوە.

زۆربەی شۆڕشگێڕەکان کە قورئانەکەیان بینی و دەستمۆری شایان

لەسەر بینی، بڕوایان بە بەڵێن و بڕیار و بە درۆکەی شا کرد، بە چەکەکانیانەوە خۆیان بە دەست سوپای ئێرانەوە دا. تەنها قەدەم خێر و چەند شۆڕشگێڕێکی زۆر کەم نەبێت، ئەوانیش کە زانیان هیچ دەرەتانیان نییە، بە ناچاری لەگەڵ سەد سواری شۆڕشگێڕدا کە زۆربەیان فەرماندە بوون، خۆیان بەدەستەوە دا و بەرەو تارانی پایتەخت بەڕێ کەوتن. ئەگەرچی بڕواشیان بە لێبووردن و بە سوێند و پەیمان و بەڵێنەکەی شا نەبوو. لە پێشا بە چەواشەکاری بە گەرمی پێشوازیان لێکردن. ئەمەش یەکەمین جار و دووەمین جار نییە، کە سەرکردەکانی کوردمان بە بەڵێن و سوێند و بە فڕوفێڵ و بڕیارە درۆکانی دەسەڵاتدارە داگیرکەرەکانی کوردستان، لەژێر پەردەی ئاینی ئیسلامدا بخەڵەتێن و تێبکەون. پێشتر و دواتریش چەندین سەرکردەی شۆڕشگێڕی کوردمان، پەند و وانەیان لە سوێند و بەڵێن و بڕیارە درۆکانی داگیرکەرانی کوردستان وەرنەگرت، بە هەمان پیلان و سوێند و بەڵێن هەڵخەڵەتان. گەلێکیشمان باجێکی زۆری ئەم نابەڵێندی و هەڵانەی سەرکردەکانی داوەتەوە. داگیرکەران و دوژمنانی کورد و کوردستان، دڵپاکی و خۆشبڕوایی، کە خاڵێکی لاواز و نەرێنی سەرکردەکانی کوردمانە قۆستوونەتەوە. چەندین جاری تر بە هەمان پیلان و بەڵێن و پەیمان و فڕوفێڵ، سەرکردەکانی کوردیان هەڵخەڵەتاندوون.

سوپای دڕندەی و ڕەگەزپەرستی ئێران، هەر لە یەکەم شەوی خۆبەدەستەوەداندا، بە نامەردی زۆربەی شۆڕشگێڕەکانیان کوشت. قەدەم خێر و” ١٧” لە سەرکردەکانی شۆڕشەکەشیان ناردن بۆ تاران، لە دوای ڕۆژێک هەر (١٧) سەرکردەکەیان لە سێدارە دا. هەندێک دەڵێن نامەردانە پرچی قەدەم خێریشیان بەست بە کلکی هێسترێکی چەمووشەوە، رایکرد و قەدم خێری ڕاکێشا. هەموو گیانی شکا و خوێنی لێ دەچۆڕایەوە. ئینجا خستیانە زیندانی تارانەوە. ڕۆژانە ئەشکەنجەی جەستەیی و دەروونیان دەدا. بەڵام قەدەم خێر زۆر ئازا و خۆڕاگربوو. داوای لێبووردن و بەزەیی لێ نەکردن. لە بەندیخانەدا، نەخۆش کەوت و لە ماوەیەکی زۆر کەمدا، ئەم شێرەژنە شۆڕشگێڕە سەرکردەیەمان، لە زیندانی تاراندا، بە سەربەرزی و بە مەردی لە ساڵی (١٩٢٩) ز کۆچی دوایی کرد. شانازی و سەروەریی و شکۆداری بۆ کورد و کوردستان و نەمریشی بۆ خۆی تۆمارکرد. تەرمەکەشیان لە گۆڕستانی شاری (کەربەلا) ناشت. تا ئەمڕۆ هیچ زانیارییەک لە بارەی شوێنی مەزارەکەیەوە نازانین.

ش□ش□کەی قەدەم خێر (٣) ساڵی خایاند. لەو ماوە کورتەدا، چەندین داستانی قارەمانێتییان تۆمارکرد. شکستهێنانی شۆڕشەکەی قەدەم خێر بۆ ئەم هۆکارانە دەگەڕێتەوە:

١ـ نابەرانبەری هێز و چەک. چەکەکانی شۆڕشگێران کۆن و ساکار بوون. بەڵام سوپای ئێران قورسترین چەکی مۆدێرزمی ئەو سەردەمەیان لە دژی شۆڕشگێڕان بەکاردەهێنا. ژمارەی سەربازەکانیشیان سەد بە قەی ژمارەی شۆڕشگێڕان دەبوون.

٢ـ دووبەرەکی و ناکۆکی کەوتە نێوان شۆڕشگێڕەکانەوە. بەشێک لە فەرماندەکان و لە شۆڕشگێڕەکان هەڵخەڵەتان و بڕوایان ب□ ب□□یاری لێبووردنی گشتی و بەڵێنی درۆی رەزا شا کرد. بە چەکەکانیانەوە خۆیان رادەستی سوپای ئێران کرد. ناپاکییان کرد و هەموو نهێنییەکانی شۆڕشەکەیان دا بە دوژمن دا.

٣ـ کەمبوونەوەی چەک و تەقەمەنی و ئازووقە و کەرەستەی پێویستی شۆڕشگێڕان.

٤ـ پشت تێکردنی سەرۆک هۆزەکانی کورد لە دەڤەرەکەدا، لە شۆڕشەکەی قەدەم خێر.

بە داخەوە، تا ئێستا زانیاری زۆر کەمە دەربارەی ئەم کەڵە ژنە شۆڕشگێڕەمان هەیە. دەبوایە مێژوونووسانی کوردمان لە پەرتووکێکدا، بە وردی و تەسەلی باسیان لە ژیاننامە و لە شۆڕشەکەی قەدم خێر بکردایە. دەبوایە هونەرمەندانی دەرهێنەری کوردمان، ژیاننامە و شۆڕشەکەی قەدم خێریان بەرز رابگرتایە و بیان کردایە ب□ ب□ب□تی فیلمێکی سینەمایی دیکۆمێنتاری، یان بە زنجیرە لە درامایەکی تەلەفزیۆنی. پێشنیاری ئەوەش دەکەم، کە پەیکەرتاشێکی بە توانای کوردمان، بە هاوکاری لەگەڵ شارەوانی شارێکی باشووری کوردستان، لە گۆڕەپانێکی گونجاودا، بۆ بەرزراگرتنی یادی قەدەم خێری شۆڕشگێڕ و سەرکردە، پەیکەرێکی شایستەی بۆ دروست بکەن.

چیرۆکی قارەمانێتی قەدەمخێر، بووە بە بەشێک لە کەلەپووری نەتەوەییمان، ک□ ش□□وانی ساردی زستان، دایکان و داپیرە کوردە فەیلییەکان بۆ منداڵەکانیان دەیگێڕنەوە. تا ساڵانی پەنجاکانیش، وێنەی قەدم خێر لە زۆربەی ژوورەکانی ماڵە برا کوردە فەیلییەکانمان لە بەغدا هەڵواسرابوو.

بە دەیان شیعری ستایش و گۆرانیش بەسەر جوانی و شۆڕشگێڕی و قارەمانێتی قەدەم خێردا هەڵدراون کە تا ئەمڕۆش فەیلییەکان بە خۆشییەوە گوێ لەو گۆرانییانە دەگرن. دەنگخۆشەکانیشیان بە

ئاوازەوە دەیان ڵێنەوە. نووسەری ناسراوی کوردمان دکتۆر (زوهیر عەبدولمەلیک) دەڵێت:"ل□ س□□انی حەفتاکانی سەدەی رابردوودا، شریتێکی تۆمارکراوم دەستکەوت، کە گۆرانییەکی بۆ بەرزڕاگرتنی یادی شۆڕشگێڕی فەیلی قەدەم خێری لەسەر تۆماکراوە، کە گۆرانییەکی ناوچەی (بابی) یە کە دەکەوێت□ ل□و□ستانی ئ□و□پ□□ی باشووری رۆژهەڵاتی کوردستان" ئەمەش دەقی وشەکانی گۆرانییەکەیە، کە نووسەر زوهیر عەبدولمەلیک لە دیالێکتی فەیلییەوە وەرگێڕاوە بۆ سەر زمانی عەرەبی. منیش لە زمانی عەرەبییەوە وەرمگێڕایە سەر زمانی کوردی:

لەسەر لووتکە چیاکانەوە
قەدەمخێر هاتە خوارەوە
سوورە لەسەر جەنگ و شەڕ
لە لۆیەکانی پشتێنە ئاوریشمییەکەیدا
دەمانچەیەکی پڕ لە فیشەک هەیە
قەدم خێر، ئەی کەوش قەدیفەیی و
ق□ژ خەنەیی
جوانی بەدەرت سەرسامی کردووم
چەکەکەی دەستیشت گڕ لە پەرۆشم بەردەدات
دوژمنەکانت لە گۆڕەپانی جەنگدا هەڵدێن
ئەوانەی بشم□ن□وە بەشیان نەگبەتی و دۆڕانە
خانمەکەم، دەست بە شەڕکردن بکە
کەژاوەیەکت لە رێحانە بۆ دروست دەکەم
تا لە تینی گەرمی خ□□ر
چاوە جوانەکانت بپارێزێت

(*) تا رادەیەک سوودم لەم سەرچاوانە وەرگرتووە:
١ـ من تراث النساء.. قدم خير الكوردية. بقلم: الدكتور زهير عبدالملک.
المنشور في موقع كلكامش في: ٢٣/ سبتمبر/٢٠١٠
٢ـ لە ئافرەتە ناودارەکانی کورد.. قەدەم خێر.
نووسینی: رەزا شوان ـ ساڵی بڵاوکردنەوەی لە سایتەکاندا: ٢٠١٠
٣ـ ثورة الاميرة الفيلية قدم خير ـ بقلم الكاتب: شهاب القر□وسي.
المنشور فى العدد (١٥٣) ـ جريدة الاتحاد: ١٤/ ئوكتوبر/٢٠٢١

٤ـ ه□ـ□ی بەرزە فڕی زاگـرۆس. قـەدەم خـێر ـ سایتی (ژنها)
نووسەر: ت . پ.

٥ـ نضـال الـمـرأة الـكـوردية وإسـتـقـلال الـوطـن الـكـوردسـتـاني.
بقـلم: علاء ياركة ملك الماسبي ـ موقع: كلكامش. تاريخ الـنشر: ٢٦/ ينـاير/٢٠١٠
٦ـ ئافـرەتی شـۆڕشگـێڕی کـورد (قـەدەم خـێر) ی فـەیـلی.
نووسـینی : کـەریـم شارەزا
ناوەنـدی رەوەنـدی کـورد لە دەرەوە ـ دوا نوێکـردنەوەی لە: ١١/ ٦/٢٠٢١
٧ـ أعـلام الـكـورد ـ الامـيرە قـدم خـير. بقـلـم: غـالـب عـلي.
موقع : كـلـكـامش ـ تاريـخ الـنـشر: ٦/ سبتـمبر/ ٢٠١٠
رەزا شـوان
سـويـد: ٢٠٢١

لـە بوختـانەوە بۆ شیـوعییەکی قارەمـان و ئـازاو تێکۆشـەر.. ئەحمەد رەجەب

هاوریی خۆشەویستم یادی بەخیر عەلی حامید کتیبێکی بە ناو (بولێڵە) لە پاش کۆچکردنی بڵاوکرایەوەو باس لە زۆر بابەت دەکات و بەسەرهاتی خۆی نووسیوەتەوەو پشت بەوە دەبەستێت فڵانەکەس وتی، یەکێکی تر بۆی گیرامەوە یان بیستم وبیستی ئەوش ناورۆکی کتێبەکە بەلاریدا دەبات و سوودو بەهایەکی واینامێنێت و، دەبێتە جێی پرسیارو دروستبوونی بوختان.

خۆزگە هاوری عەلی لە ژیاندا بووایەو ئەم نووسینەی بدیبا.

هاورێ عەلی حامید لە لاپەرە (19) لە بابەتێك بەناو (پیاوە ماتۆرسوارەکە) دەڵێت : وەستا عەزیز حەسەن ناسراو بە عەزەی ئایشێ بۆی گێرامەوەو وتی : لە ساڵانی حەفتادا لە عەربەت لە دروستکردنی باڵەخانەیەکی نوێ بۆ بەرێوەبەرایەتی کشتوکاڵی عەربەتی خوارەوە

ئیشم دەکرد ، پیاوێك بە سواری ماتۆر لە دەربەندیخانەوە وەکو چاودێر دەهات بۆ سەر ئیشەکە، هەستم دەکرد کە ئەو پیاوە لە لایەن حکومەتەوە چاودێری دەکرا. ڕۆژانە بەردەوام دەهات چاودێریی ئیشکردنی باڵەخانەکەی دەکرد.
ڕۆژێکیان هەواڵی ئەوەمان بیست حکومەت کابرای دەستگیر کردووە، دواتر لە ریگای حزبەوە زانیمان کە ماتۆر سوارەکە ئەحمەد رەجەب بوو.
ئەو گێرانەوەیە دوورە لە راستی و هەموو خەڵکی دەربەندیخان دەزانن قەت توخنی ماتۆر نەبووم و خاوەن ماتۆریش نەبووم بۆیە پشتبەستن بە گێرانەوە زۆر جار درۆیەو دەبێتە بوختان. .
بەڵی ئەو کات بەندە، ئەندامی لێژنەی جوتیاران بووم { بەرپرس بووم لە ڕێکخراوەکانی حزب لە سنووری قەرەداغ وباوەنورو شیخ تەویل و دەربەندیخان و وارماوا} و هەروا لە گەل هاورێیانی دێرینم تێکۆشەران جەلال کەریم { جەلال ئەبو شوارب} و عەلی ئەحمەد خورشید پێکەوە بەرپرس بووین لە ڕێکخراوی حزبی شیوعی تێکۆشەر لە دەربەندیخان { گەورەترین ڕێکخراوی حزب لە پاریزگای سلێمانی} ئەو کات و، ناحەزان و دوژمنانی حزب چەندین ناویان بۆ ئێمە دانابوو وەك : بقە ، ئاگرە سوورە، بایەقوش و هتدو… بۆ ئەوەی خەڵك لە ئێمە دوور بخەنەوەو، هەر لەبەر ئەوەش بوو حکومەت بە هەموو شیوەیەك دژایەتی وچاودیریمانی دەکرد.
لە هەمان لاپەرەدا هاوری عەلی حامید دەنووسی : ئەحمەد رەجەب و حسین نادر کە هەردووکیان خەڵکی خانەقین بوون ، لە دواییدا دەرکەوت کە حسین نادر لە گەڵ شیخ عەلی بەرزنجی و توفیق ئەحمەد بە نهێنی ڕێکخراوەکانی حیزبیان لە کەرکووك سەرپەرشتی دەکردو دەبرد بە ڕێگاوە، ئەوە بوو ناوبراوان پاش ماوەیەك دەستگیرکران بەڵام لە دوای بەڵێنێکی کەم ئەحمەد رەجەب ئازاد کراو بە شوێن ئەویشدا حسین نادر و توفیق ئەحمەدیش ئازاد بوون، (توفیق ئەحمەدقەت نەگیراو روخاوو ئازاد بوو) ، بە بەردانەکانیاندا دیار بوو کە هەموویان ئێباڵ و بەرپرسیارێتی هەموو کارو ئەرکەکانی ڕێکخراوە نهێنییەکانی حیزبیان لە کەرکووك خستووەتە ئەستۆی شیخ عەلی.

من هیچ پەیوەندییەکم بە ڕێکخراوەکانی کەرکوك نەبووە.

بۆ زانینی هاورێیان و خەڵکی تر لە مانگی نیسانی 1971 بە نامەیەکی راستوخۆ لە مەکتەبی لێژنەی محەلی سلێمانی (ملمس) ئاگادار کرام بۆ کارێکی تایبەتی و، پیویستە بچم بۆ کەرکوك و، چووم بۆ ماڵێکی حزبی کە لە هەمان کاتدا ماڵی { شیوعی فەوزییەی رەجەبی خۆشکم

وهاوسەرەکەی هاوڕێ حوسەێن نادر ئەمینی شوانی بوو} و، لەوی چاوم بە هاوڕێ { عەلی بەرزنجی} کەوت و، پێی وتم : ئێمە تۆمان بۆ کارێکی تایبەت هێناوەو وەك ئەرکێکی حزبی و جۆری ئەو ئەرکەی بۆم روونکردەوەو ئامادەییم پیشانداو. لەو ڕۆژانەدا لە ساڵی 1971 تەوفیق ئەحمەد (هەژار) ئەندامی کۆمیتە ناوەندی و سکرتێری ناوچەی بەغدا لە لایەن دەزگاکانی رژیمی بەعسی خوێنرێژ گیراو رووخاو، هاوکاری دەزگای ئەمنی کردو، ئەو دەزگانە بە هاتووچۆی گەرێك بۆ ماڵە حزبییەکان و ناساندنی هاوڕێیان لە ماڵان و لە شەقامەکانی بەغدا تەوفیقی رووخاویان بە کارهێناو، رێکخراوی بەغدایان تەفروتوونا کردو، هەرچی زانیاری هەبوو خستییە بەر دەست بەعسیەکان و گرنگترینیان زانیاری لە سەر ماڵە حزبییەکان بوو لەوانەش ماڵی حوسەین نادرو فەوزیە رەجەب و شیخ عەلی بەرزنجی بوو، (تەوفیق کە رووخا نەگیراو ئەو بووە هۆی گرتنی ئێمە بۆ ئاگادری تەوفیق زانیاری تەواوی بە ئەمن دابوو لە بارەی چابخانەکەو ئۆتۆمبێلێکی شفرولیت مودیل 58 کە بەناو خودی توفیق بوو). تەنها لە هێرشە چەپەلەکەی رژیمی حزبی بەعس کە لە بەهاری 1970 دەستیپێکرد تا هاوینی 1971، هەزاران شیوعی گیران و، درندانە ئەشکەنجە دران و زۆریان لە ژێر ئەشکەنجە یان بە تێرۆرکردن شەهید بوون وەك: محەمەد ئەلخەزەری، عەلی بەرزنجی، ماجد ئەلعەبایجی، مشکور مەترود، حوسەین نادر، ئەحمەد رەجەب، عەبدوللا ساڵح، محەمەد حەسەن ئەلدوجەیلی ، عەبدئەلئەمیر رشاد، جواد عەتیە و ، لە پێش ئەو شاڵاوە درندەیە ستار خزەیر ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و لە ژێر ئەشکەنجە کادری کرێکاری عەبدئەلئەمیر سەعید شەهید کران.
ئێبالی گرتن و زانیاری لە سەر شیخ عەلی دەکەوێتە سەر تەوفیق ئەحمەد (هەردووکیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون) و، من زوو بەرەڵا نەکرام بەڵکو لە گەڵ هەزاران شیوعی تر لە پاش تشرینی دووەم (نۆڤەمبەر) 1971 ئازاد کرام کاتێك حزبی بەعسی عەرەبی (پرۆژەی کاری نیشتمانی) خستەروو حزبی شیوعی عێراق بەرەو بەرە ملشکێنە پر ریسوایەکە بریاریدا.

لە پاش ئازاد کردنم لە رێی سەروچاوەی رانیە بەرەو بەرسەرین و دەرگەڵە کەوتمەرێ بۆ بارەگای سەرکردایەتی و، لە پاش ماوەیەك چاوم بە هاوڕێ ئەبو فاروق ئەندامی مەکتەبی سیاسی کەوت و ئیتر گەرامەوە بۆ سلێمانی و دەربەندیخان و، وەك جاران دەستم بەکاری حزبی کردو کاتێك حزبی شیوعی عێراق لە گەڵ حزبی بەعسدا بەرەی نانیشتمانیان مۆرکردو، وەك لە نووسینێکی تردا ئاماژەم پێداوە چەند ئەرکێك بە من راسپێران وەك : تایبەتمەندی (مختصة) کرێکاران، نووسینگەی

رۆژنامەگەری، کاروباری بارەگاو پەیامنێری رۆژنامەکانی حزب { طريق الشعب والفكر الجديد ـــ بیری نوێ } و، بووم بە نوێنەری نووسینگەی رۆژنامەوانی هەرێمی کوردستان لە گەڵ هاورێیان و یەکێك لەوانە هاوری (ئەحمەد حامید) برای هاورێ عەلی حامید بوو، بە پێی بریاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش (مجلس قيدة الثورة) گوازرامەوە بۆ پارێزگای میسان (العمارە) ئەوە بوو وازم لە کاروبار هێناو و هاوسەرەکەم و پینج منداڵم بەجێهێشت و چوومە شاخ و بوومە پێشمەرگەی حزب و لە زۆر بواردا کارم کردو گرنگترینیان لە راگەیاندن و بۆژەر لە یەکەمین ئۆزکەی حزب و، لە کاتی دامەزراندنی مەڵبەندەکان بووم بە ئەندامی مەکتەبی بەتالیۆن لە گەل هاورێ (عومەر حامید) برای هاورێ عەلی حامیدو، لە کۆتاییدا بووم بە ئیداری مەڵبەندی سلێمانی وکەرکوك.
کاتێك خەرێکی (موعامەلاتی) زیندانی سیاسی بووم داوای شاهیدیان کردو یەکێك لەوانە هاورێ عەلی حامید بوو لە بەردەم دادوەر بە ئامادە بوونی هاوریی و برایان: مامۆستا کەمال ئەمین بشدەری و کاك ئەورەحمانی حاجی محەمەدو فاتیح فەرەج لە وەڵامی دادوەر هاورێ عەلی حامید وتی : بەڵێ ، ئەمە ئەحمەد رەجەبی قارەمان و ئازاو تێکۆشەری رۆژە سەختەکانە و لە ساڵانی حەفتاوە دەیناسم. هەزاران سڵاو لە یادتان هاورێ عەلی حامیدو رەوانتان شادو ئاسوودە بێت.

لە ساڵانی شەستەکانەوە تا ئەو ئەو رۆژەی بووم بە پێشمەرگە 4 جار گیراوم و (بۆ لە گرتنی سەرە مەقەست وراونان و تێهەڵدانی رژانەی ئەمن و ئیستخبارات) و، و کەس بە هۆی منەوە یان هیچ رێکخراوێك تووشی زەرەرو زیان نەبووە و، قەت لە حزبیش دانەبراوم و تا ئێستاش بەردەوامم.
نەمری بو شەهیدی قارەمان عەلی بەرزنجی و هاوریيانی و یادی هاوریم عەلی حامید بەخیر.
مردن بۆ دوزمنانی شیوعییەت.

6/12/2021

چاوخشاندێک بۆ براوەکانی هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک"

مەنسوور جیهانی –

براوەکانی بەشە جۆراوجۆرەکانی بەشی پێشبڕکێی "سینەمای جیهان" و بەشی پێشبڕکێی "سینەمای کوردی" هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک" دیاریکران.

ڕێوڕەسمی کۆتایی هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک" Duhok بۆ یادی سینەماکاری هەرمانی کورد "یەڵماز گۆنای" Yılmaz Güney دەرهێنەری براوەی خەڵاتی گەورەی "چڵە خورمای" فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "کان"ی فەڕەنسا (1982) و بە ئامادەبوونی دکتۆر "عەلی تەتەر" پارێزگاری دهۆک، "ئەمیر عەلی محەمەد تاهیر" سەرۆکی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک"، "شەوکەت ئەمین کورکی" دەرهێنەری هونەری ئەم فێستیڤاڵە، ئەندامانی لیژنەی دادوەرانی بەشی پێشبڕکێی "سینەمای جیهان" و بەشی پێشبڕکێی "سینەمای کوردی"، سینەماکارانی بەشداربوو لەم ڕووداوە سینەماییە و هۆگرانی هونەری سینەما لە هۆڵی "کۆنگرە"ی زانکۆی دهۆک لە شاری دهۆک لە هەرێمی کوردستان بەڕێوەچوو و براوەکانی بەشە جۆراوجۆرەکان ڕاگەیەندران و خەڵاتی زێڕینی "گەڵای مێو" و خەڵاتی نوقرەیی "گەڵای مێو"ی ئەم فێستیڤاڵە، لەوحەی فەخری و هەروەها خەڵاتی نەقدیی بەسەریاندا دابەشکرا.

بەشی پێشبڕکێی "سینەمای جیهان":

ئەندامانی لیژنەی دادوەرانی بەشی پێشبڕکێی "سینەمای جیهان"ی هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک" کە بریتی بوون لە: "سەدیق بەرمەک" Siddiq Barmak دەرهێنەر و بەرهەمهێنەر لە وڵاتی ئەفغانستان (سەرۆکی لیژنەی دادوەران)، "فەیاز دۆمان" Feyyaz Duman ئەکتەر لە تورکیا، "حەسەن عەلی" Heseen Ali دەرهێنەر لە هەرێمی کوردستان، "هەڤین ئیل – سیندی" Havin Al-Sindy بەڕێوەبەری هونەری لە وڵاتی ئەڵمانیا و "موهەنەد حەیال" Mohanad Hayal دەرهێنەر لە عێراق، دەنگەکانی خۆیان بەم شێوەیە ڕاگەیاند:

ـ خەڵاتی "یەڵماز گۆنای" Yılmaz Güney بۆ فیلمی سینەمایی "ژیان" Jiyan لە دەرهێنانی "سوهەیلا شێنک" Süheyla Schwenk لە وڵاتی ئەڵمانیا بەخشرا.

ـ خەڵاتی تایبەتی لیژنەی دادوەرانیش بۆ فیلمی سینەمایی "نامۆ" The Alien لە دەرهێنانی "نادر ساعی وەر" لە ئێران پێشکەش کرا.

بەشی پێشبڕکێی "سینەمای کوردی":

ئەندامانی لیژنەی دادوەرانی بەشی پێشبڕکێی "سینەمای کوردی" ئەم فێستیڤاڵە کە بریتی بوون لە: "حوسەین تەباک" Hüseyin Tabak سیناریۆنووس و دەرهێنەر لە وڵاتی ئەڵمانیا (سەرۆکی لیژنەی دادوەران)، "دیرک شێفەر" Dirk Schafer دەرهێنەر و مۆنتێر لە وڵاتی ئەڵمانیا، "ئێلیس وان مارکێ" Elise Van Marcke بڵاوکەرەوە و بەرهەمهێنەر لە وڵاتی ئەڵمانی، "ساڵم سەڵاوواتی" دەرهێنەر لە ئێران و خاتوو "زوبێدە بۆلۆت" Zübeyde Bulut ئەکتەر لە تورکیا، دەنگەکانی خۆیان بەم شێوەیە ڕاگەیاند:

ـ خەڵاتی باشترین دەرهێنان بۆ "ئەرسەلان ئەمیری" بۆ دەرهێنانی فیلمی سینەمایی "زاڵاوا" Zalava لە ئێران بەخشرا.

ـ خەڵاتی باشترین ئەکتەری پیاو بۆ "نەوید پوورفەرەج" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "زاڵاوا" لە ئێران پێشکەش کرا.

ـ خەڵاتی باشترین ئەکتەری ئافرەت بۆ خاتوو "مریەم بووبانی" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "زەماوەندی عەلی و زەین" The Dance of Ali and Zin لە ئێران بەخشرا.

ـ خەڵاتی باشترین فیلم بۆ فیلمی سینەمایی "سەدیق و پڵینگ" Sidik and the Panther لە دەرهێنانی "رێبەر دۆسکی" Reber Dosky لە وڵاتی هۆڵەندا پێشکەش کرا.

ـ خەڵاتی باشترین سیناریۆ بۆ فیلمی سینەمایی "پارێزەریی برا" Brother‘s Keeper لە نووسینی هاوبەشی "گوڵستان ئاکەت" Gülistan Acet و "فەرید کاراهان" Ferit Karahan لە تورکیا بەخشرا.

ـ خەڵاتی تایبەتی لیژنەی دادوەرانیش بۆ "هەڵۆ ڕامشتی" Hello Ramshtî ئەکتەری فیلمی سینەمایی "نیشتمانی پیس" Dirty Land لە هەرێمی کوردستان پێشکەش کرا.

بەشی پێشبڕکێی "کورتە فیلم":

ئەندامانی لیژنەی دادوەرانی بەشی پێشبڕکێی "سینەمای کوردی" هەشتەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک" کە بریتی بوون لە: "کامیلا لارسۆن" Camilla Larsson بەڕێوەبەری سندووقی نوێی نێودەوڵەتی فێستیڤاڵی فیلمی "یۆتەبۆری" Goteborg لە وڵاتی سوید

(سەرۆکی لێژنەی دادوەران)، "ئاپۆ بازیدی" Apo Bazidi دەرهێنەر لە تورکیا و خاتوو "زەهرا غەندۆر" Zahraa Ghandour ئەکتەر لە عێراق، دەنگەکانی خۆیان بەم شێوەیە ڕاگەیاند:

- خەڵاتی باشترین فیلمی کوردی بۆ کورتە فیلمی "حەوت سەمفۆنیای زاگڕۆس" Seven Symphonies of Zagros لە دەرهێنانی "پەرویز ڕۆستەمی" لە ئێران بەخشرا.
- خەڵاتی باشترین فیلمی نێودەوڵەتی بۆ کورتە فیلمی "ڕیکۆردی گەورەی ئیستانبوول" The Great Istanbul Depression لە دەرهێنانی "زێنەب دیلان سۆرەن" Zeynep Dilan Süren لە تورکیا پێشکەش کرا.
- خەڵاتی تایبەتی ئەندامانی لێژنەی دادوەرانیش بۆ کورتە فیلمی "بێدەنگ" Silence لە دەرهێنانی "بەوا وەهاپور" لە ئێران بەخشرا.

بەشی پێشبڕکێی "بەڵگەفیلم":

ئەندامانی لێژنەی دادوەرانی بەشی پێشبڕکێی "بەڵگەفیلم"ی ئەم خولەی فێستیقاڵەی نێودەوڵەتی فیلمی "دهۆک" کە بریتی بوون لە: "تەلال دێرکی" Talal Derki دەرهێنەر لە ڕۆژئاوا، خاتوو "باوی یاسین" Bavi Yasin دەرهێنەر و بەرهەمهێنەر لە وڵاتی بەلژیکا و "شەماڵ سەبری" Shamal Sabri بەرهەمهێنەری سەربەخۆ و بەرپرسی نووسینگەی ئەنستیتۆی ئەڵمانی "گۆتە" لە هەرێمی کوردستان، دەنگەکانی خۆیان بەم شێوەیە ڕاگەیاند:

- خەڵاتی باشترین بەڵگەفیلمی کوردیی بۆ فیلمی دیکۆمێنتی "نانی پیرۆز" Holy Bread لە دەرهێنانی ڕەوانشاد "رەحیم زەبیحی" و لە بەرهەمهێنانی "توورەج ئەسڵانی" لە ئێران بەخشرا.
- خەڵاتی باشترین بەڵگەفیلمی نێودەوڵەتی بۆ فیلمی دیکۆمێنتی "ئەو بەری ڕووبار" The Other Side of the River لە دەرهێنانی "ئانتۆنیا کیلیان" Antonia Kilian بەرهەمی هاوبەشی وڵاتانی ئەڵمانیا و فینلەندا پێشکەش کرا.

خەڵاتی فیپڕێشی:

ئەندامانی لێژنەی دادوەرانی فیدڕاسیۆنی نێودەوڵەتی ڕەخنەگرانی فیلم "فیپڕێشی" FIPRESCI ئەم فێستیقاڵە کە بریتی بوون لە: دکتۆر "یلماز ئۆزدیل" Yılmaz Özdil ڕەخنەگری سینەما و مامۆستای زانکۆ لە تورکیا، "هینک بوڤەکەرک" Henk Bovekerk ڕۆژنامەنووسی سینەمایی لە وڵاتی هۆڵەندا و "ئیکسەل تیمۆ پۆڕ" Exel Timo Purr سەرنووسەر لە وڵاتی ئەفریقای باشوور؛ خەڵاتی فیپڕێشیان بۆ فیلمی سینەمایی "زەماوەندی عەلی و زەین" The Dance of Ali and Zin لە دەرهێنانی "محەمەد عەلی کۆنار" Mehmet Ali Konar لە تورکیا پێشکەش کرد.

فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی “دهۆک” ئەندامی باوەڕپێکراوی ڕێوڕەسمی پێشکەشکردنی خەڵاتەکانی ئسکرین “ئاسیا پەسیفیک” ناسراو بە “ئۆسکاری ئاسیا” APSA لە وڵاتی ئۆستوڕاڵیایە و لە ئاستی وڵاتی عێراقدا بەرهەمە سینەمایی و بەڵگەفیلمەکان بەم ڕووداوە گرینگە سینەماییە دەناسێنێت.

فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی “دهۆک” بە سەرۆکایەتی “ئەمیر عەلی محەمەد تاهیر” و بە دەرهێنانی هونەری “شەوکەت ئەمین کورکی” بە یادی سینەماکاری هەرمانی کورد “یەڵماز گۆنای” Yılmaz Güney دەرهێنەری براوەی خەڵاتی گەورەی “چڵە خورمای” فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی “کان”ی فەڕەنسا (1982) و بە مەبەستی پردی پەیوەندی نێوان دەرهێنەرە کوردەکان و سینەماکارانی سەرتاسەری جیهان و هەروەها ڕەخساندنی ئاڵووگۆڕی کۆلتووری نێوان نەتەوەکانی دنیا دامەزراوە.

هەشتەمین خولی ئەم فێستیڤاڵە، بە نمایشی 94 بەرهەم، لە چوارچێوەی فیلمە بەیندە سینەماییەکان، کورتە فیلم و بەڵگەفیلمەکان لە چەندین بەشی پێشبڕکێی و دەرەوەی پێشبڕکێی لەوانە: بەشی پێشبڕکێی “سینەمای جیهان”، واتە: 9 فیلمی بەندی سینەمایی، 5 بەڵگەفیلم و 9 کورتە فیلم، بەشی پێشبڕکێی “سینەمای کوردی”، واتە: 6 فیلمی بەندی سینەمایی، 6 بەڵگەفیلم و 12 کورتە فیلم، بەشی “ڕوانینێک بە سینەمای جیهان”، واتە: 8 فیلمی بەندی سینەمایی، 4 بەڵگەفیلم و 7 کورتە فیلم، بەشی “پانۆڕامای سینەمای کوردی”، واتە: 17 کورتە فیلم، بەشی “نمایشی تایبەت بە سینەمای ئەفغانستان” 8 فیلمی بەندی سینەمایی و هەروەها بەشی “نمایشی تایبەت بە سینەمای کوردستان” 4 فیلمی بەندی سینەمایی لە شاری دهۆک لە هەرێمی کوردستان بەڕێوەچوو.

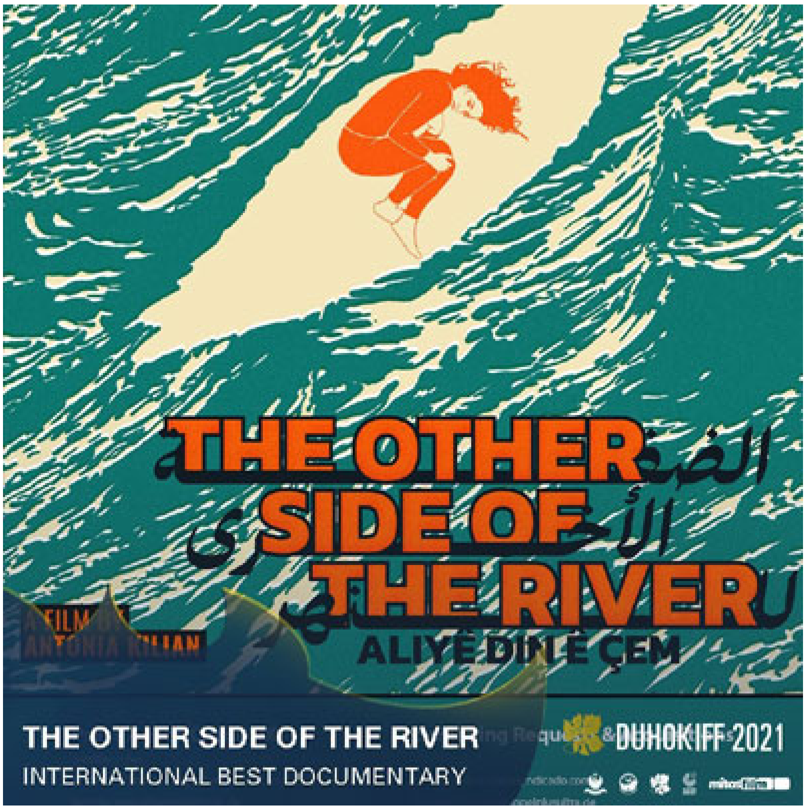
THE OTHER SIDE OF THE RIVER
ALIYÊ DIN Ê ÇEM
A FILM BY ANTONIA KILIAN
THE OTHER SIDE OF THE RIVER
INTERNATIONAL BEST DOCUMENTARY
DUHOKIFF 2021

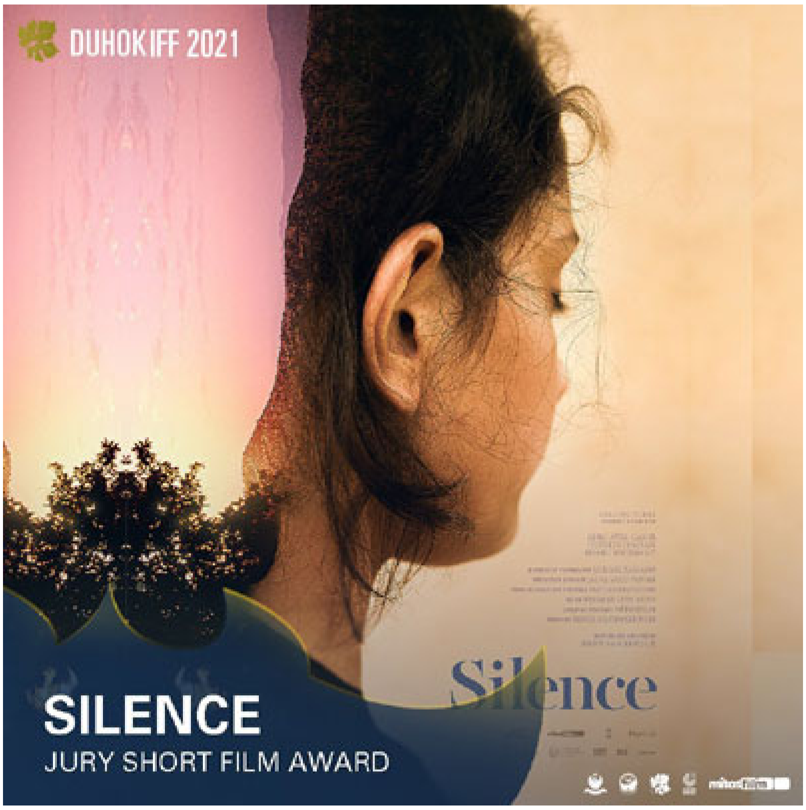
DUHOKIFF 2021
Silence
SILENCE
JURY SHORT FILM AWARD

-

- 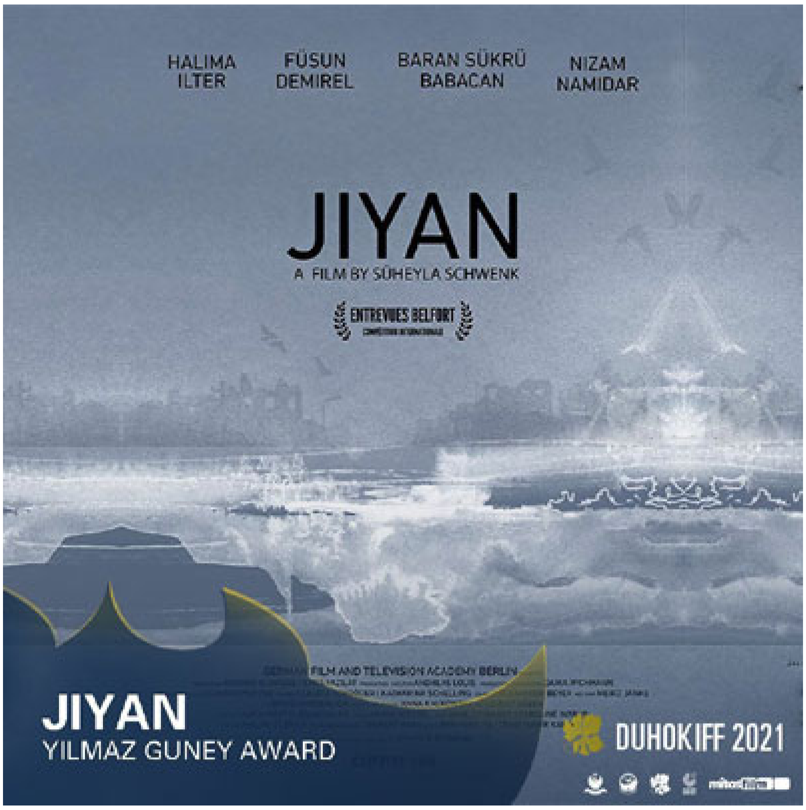

بۆ زانیاری زیاتر:
/http://www.duhokiff.com

دەروازەی غـــوربـەت .. شەمـــاڵ بارەوانی

..
بـەهۆی تۆوە
هێشتا وشەکانم مەحکومن بـە نەزیف
و
لـەهجەی ڕستەکانم لـەحاڵەتی
سکوتدان

بـەهۆی تۆوە
ڕەهێڵەی بارانی گریانم
ناسی
و
ئاشنای د□ق□ری خەم بووم

بـەهۆی تۆوە
کەشتی ئومێدم
لـەنۆکەندی دڵشکان لـەنگەری گرت
و
گۆزەی ئاواتم شکا

بـڕۆ ئازیز
نامەوێ چیتر
بـەو هیلاکی عومرمەوە
بگەڕێمەوە
ناو زەمەنی خۆشباوەڕیم
و
دووبارە
لـەکونی کۆنە عیشقێکەوە
چزوی خەیانەت
بمگەزێت

نامەوێ

جارێکیتر
لە ئاوێکی لێڵدا سەوڵ لێبدەمەوە
کەیەکەم بەڵەمم
تێیدا بەش□ پۆڵی غەدر خنکا

برۆ فرمێسکەکانت
ببەرەوە بۆ مەملەکەتی خەجاڵەتی
و
ملوانکەی پەشیمانیت
بەگەردنی تەریق بوونەوە بسپێرە

کە شعوری ئینجانەی حەلاجی
حەرفەکانم
بە گوڵە سورەکەی شبلی شکا

کە مەسنەوی موناجاتەکانم
ب□ فیراقی شەمس
سوتا
موتاڵاکردنی حەسرەتەکانی مەولانا
سودی چییە

کە تێکستەکانم
تووشی عەقیدەی خەمۆکی بوون
و
کتێبی شیعریم
ڕۆشتە سەر عەبەسترین مەزهەب
ب□ ئەرشیفکردنی سەراب
مانای چییە

تازە من چومەوە زەمەنی پیری و
وەرزەکانم
هەمووی بوو بەخەرابات

تازە
باڵندەی خەندەکانم
بەرەو خەرەندی فرمێسک
کۆچیان کرد
و
مەنفای دڵشکانیان کرد ب□ نیشتمانی

بێدەنگی

ببورە
من خەریکی کۆکرد نەوەی
پاشماوەی بیرەوەریی□ تاڵەکانم
و
چیتر حەوسەڵەی گوێگرتن
لە سەرگوشتەی هەڵکڕوزانم
نەماوە

خۆمن تازە هەموو چرکاکەنم
لەکارکەوتوون
و
هەناسەکانم
لەلێواری ئیفلیجدان

من
لەمێژە چۆگەڵەی هەنسکەکانم
وشکی کردووە

لەمێژە ڕۆشتوم□ تەوە
سەر ڕەچەڵەکی عەزابێکی ڕەهاو
و
بوخچەی باوەڕم
تژی بووە لە دەهری بوون

لەمێژە
سپێدەی هەنگاوەکانم
بەرەو دەروازەی غوربەت
کەوتوو□ تەڕێ و
خۆری چاوەڕوانیم
بەرەو تخوبی ئاوابوون

لەمێژە
سەربردەکانم پڕبوون لە زام □
و
مەوتنی ڕۆحم
سیخناخ لەچۆڵەوانی

لـەمێژە چۆڵەکەی هێزم
لـەفڕین کەوتـووەو
و
تەرمی خەونەکانم
بە تابووتی نشووست سپاردووە

ببورە
من ئیدی چومەتە ئەو دیوی وەرزی کوژانەوە
و
میزاجی جارانم نەماوە
ڕادیکاڵانە خۆشم بوێیت

تازە چۆن بتوانم
ئەو هەموو پیرییە لەئاوێنەی تەمەنم
بتەکێنم

چۆن گەمارۆی ئەو هەموو تاڵەسپیەی
قژی هۆنراوەکانم
بشکێنم

چۆن بتوانم
وەرزی پەرتبوون بێدەنگ بکەم
و
کەناری ئۆقرەییم
لەشەپۆڵی هەراسان
بەتاڵ کەمەوە

ببورە
من تاتوانم
هیچ تەرجەمەیەکی
ئەو هەموو بێ تاقەتیەی
دەربەندی دەروونم
بکەم

ناتوانم
غوباری غروری
ئەو تاریکیە نەرسسیەی
باڵەخانەی
ڕۆحم دوور خەمەوە

ئیتر
چۆن بتوانم
جارێکیتر
دوو ڕکعات نوێژی زەمهەریر دابەستم

ناتوانم
نا
ببورە من دەبێ بڕۆم
ئەوە
شەمەندەفەری مەرگ
وا دەگات
بە دوا سنورەکانی تەمەنم

خوا حافیز
ئەی ناپاکی